

Belangrijk!

Enkele beschouwingen over de moderniseering van het Leger,

DOOR

W. FROGER,

Kapitein der Infanterie.

Vele begrippen, die thans verkondigd worden als nieuw en passend in een modern leger, zijn absoluut niet nieuw, doch geven slechts aan, hoe men als mensch tegenover mensch moet staan. Vandaar dat zeer vele chefs die beginselen reeds tijden lang toepassen.

Het nieuwe is echter, dat die begrippen thans officieel gesanctionneerd worden, terwijl men een kleine 20 jaar geleden zeer veel kans had op een onaangename opmerking zoodra men die begrippen in het openbaar verkondigde.

In een voordracht, die ik 23 en 25 Januari 1907 hield voor officieren van het korps, waarbij ik diende, zeide ik o. a.:

„Voor een toekomstigen oorlog is het absoluut onmogelijk de handelingen voor verschillende gevallen als axioma's vast te stellen. Er bestaat slechts één axioma en dat luidt: dat de overwinning nooit uitsluitend afhankelijk is van de vormen die de troep aanneemt, noch van de bekwaamheid der aanvoerders, maar in hoofdzaak van het gehalte, het zedelijk peil, den vasten wil van het volk — i. c. het Leger — om te overwinnen en zich op te offeren voor het vaderland. Waar dus in den strijd voor het vaderland egoïsme behoort te zijn uitgesloten en een beroep wordt gedaan op de edelste gevoelens van den mensch, wat moeten wij dan zeggen van art. 1 van het „Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie”, waarvan de inhoud een absoluut egoïsme predikt.

In onze voorschriften wordt niet veel over moraliteitsbeginselen gesproken, maar laat dan wat daarover geschreven staat goed zijn.

Waarom moet de officier den mindere goed behandelen? Omdat hij aan de dapperheid en gehoorzaamheid van dien mindere zijn roem te danken zal hebben.

Ziedaar een volkomen egoïsme als basis van alles. Het hoofddoel in den oorlog bestaat niet in de zucht om schitterende daden te verrichten.” Naar aanleiding van het vorenstaande werd mij gezegd:

„Schrijvers opvatting omtrent het artikel is onjuist. De inhoud van dat artikel, waarin uitdrukking wordt gegeven aan den schoonen wensch van onze Koningin, wordt daardoor verkracht. Schrijver geeft blijk, dat hij het artikel niet begrijpt.”

Als gevolg van deze opmerking constateerde ik, dat art. 1 Inw. Dienst geen uitsluitend Nederlandsch artikel is, doch dat in buitenlandsche Reglementen op den Inwendigen Dienst woordelijk hetzelfde is neergeschreven.

Het heeft dus vermoedelijk zijn oorsprong in de Napoleontische tijden, toen de moreele principes niet altijd even zwaar wogen.

In mijn voordracht wilde ik er op wijzen, dat roem geen doel mag zijn.

Wanneer we zien, hoe de Japanners in den Russisch-Japanschen oorlog overwonnen, omdat zij hun wil, hun verstand, hun hart, ja alles, ter beschikking stelden van hun vaderland, hun keizer, hun God, niet om roem te behalen, maar om hun vaderland, hun keizer, hun God zelve, dan treft het, dat elders roem als drijfveer tot plichtsbetrachting wordt genoemd.

Ook de ware Nederlander strijdt niet om roem te behalen, maar offert zich op voor zijn vaderland en koningin, omdat het zijn vaderland en zijn koningin is.

Hij heeft geen bijoogmerken voor roem of eer, maar slechts zijn plicht als Nederlander voor oogen. Worden er dus beschouwingen gegeven, dan moeten die berusten op een moreel goed beginsel.

In de practijk van den oorlog zal een chef, uit een utiliteitsoogpunt, allicht werken op roem, eerezucht, heerschzucht, jaloezie, wraak, ja op alle hartstochten van den mensch, maar niemand zal zeggen, dat zulks moreel hoog staat.

Ik wensch thans de aandacht te vestigen op een schrijven van den president der officiersvereeniging der stad Bern aan het centraal bestuur van de vereeniging der Zwitsersche officieren, waarin wordt gezegd, dat het zaak is voor de officieren een studie te maken betreffende ontwapening, volkerenbond, wel of geen algemeene weerplicht, democratisering van het leger, aanpassing van de militaire organisatie en troepenindeeling aan de oeconomische kracht van het land, onderzoek van vroeger beproefde en van nieuwe opleidingsmethoden, mededeelingen van de eigen ervaringen uit den actieven dienst of van die welke in de oorlogvoerende landen zijn opgedaan.

Dit alle zijn vraagpunten en eischen, die in de naaste toekomst moeten worden beantwoord en vervuld en waarbij niet alleen de overheid, doch ook de officieren reeds nu hun standpunt moeten innemen. Hierbij komen natuurlijk slechts die oplossingen in aanmerking, waarbij het zelfstandig bestaan van den Staat verzekerd blijft.

Zooals vanzelf spreekt zal de oplossing van die vragen afhangen van het geld, dat de Staat in de toekomst voor het Leger beschikbaar kan stellen, nog meer echter van den weerbaren geest der burgers. Deze te onderhouden en op te kweken blijft de voornaamste taak van de Zwitsersche officieren.

Tot oplossing der vragen wordt dan voorgesteld een commissie van

officieren in het leven te roepen, die de grondslagen opstelt voor de verschillende onderwerpen. Deze grondslagen worden in alle afdelingen van de Zwitsersche officiersvereniging besproken, waarna de afdelingen een verslag uitbrengen van die bespreking bij het comité, dat voor publicceering en verspreiding der denkbeelden zorg draagt en zich daartoe in verbinding stelt met uitgevers en redacties van militaire tijdschriften.

Verder geeft het schrijven aan op welke wijze door de kantonnale officiersvereniging in den Divisiekring de leden van de centrale commissie gekozen worden, hetgeen voor ons van minder belang is.

Tot zoover het Zwitsersche voorstel.

Mij dunkt, dat een werken in die richting ook voor ons aanbeveling zou kunnen verdienen.

In hoofdzaak wordt er thans gewerkt om de omgeving en de behandeling van den soldaat te moderniseeren, doch ook andere zaken zijn voor moderniseering vatbaar.

Men moet op zijn hoede wezen, dat men in een bepaalde richting niet gaat overdrijven. Zooals een soldaat zich uitdrukte: „sinds de Novemberdagen heb ik het gevoel, dat men zoo dankbaar is, als ik maar een beetje mijn zaken doe, dat er dan dadelijk iemand met een kistje sigaren achter mij staat om een sigaar te presenteeeren” geeft te denken.

Het groote gevaar van de moderne richting ligt in de verkeerde toepassing door menschen, die van die richting geen begrip hebben of niet in staat zijn haar in practijk te brengen.

Het ijzeren regiment is voor zwakke chefs veel gemakkelijker, daarbij hadden zij een vaste lijn, nu zijn zij hun roer kwijt.

De tijd van Wille m Tell is lang voorbij, het zijn niet meer sterren en strepen, die imponeeren. Het eenige gezag, dat recht van bestaan heeft, is het gezag, gebaseerd op de moreele meerderheid van den hoogstaanden mensch.

Een hoogstaand mensch is oprecht, boezemt zijn troep vertrouwen in en maakt dat de menschen zich aan hem hechten.

Een chef, van wien de troep zegt: „staan wij voor den vijand, dan is de eerste kogel voor hem”, is ongeschikt voor zijn taak.

Geacht worden door den troep, gaat volstrekt niet samen met een zeker „laiser aller”, met een oogluikend toelaten, dat van de voorschriften wordt afgeweken of wel met een sukkelachtige goedheid. Hiermede tracht de zwakke, luie broeder, die zich in de zoogenaamde moderne richting niet tehuis gevoelt, zich bemind te maken (wat hij niet wordt) en soesa te voorkomen (wat hem niet gelukt), doch hij helpt den troep en zich zelve in het moeras.

Een flink optreden gaat volstrekt niet gepaard met een doorlopende hardheid en ruwheid; nauwkeurigheid in details kan best bestaan zonder dat het fitten wordt, een meerdere kan openhartig met zijn ondergeschikten omgaan, zonder dat hij laf of grof wordt.

Volkomen juist.

Veel wordt er tegenwoordig geschetterd over „moderniseering” maar het oordeel van een verstandig mensch kan wel overschreeuwd, niet vernietigd worden.

Voorts moeten wij bedenken, dat velen, die roepen om ontwapening, afschaffing van het leger, dit niet doen uit idéalistische motieven, doch uit gewetenloos eigenbelang en onkunde. Zij wenschen geen gezag boven zich te erkennen, noch zich te onderwerpen aan een plicht, die zij zich niet zelf opgelegd hebben.

Iedereen is er thans van overtuigd, dat men moet opvoeden en vormen en niet africhten. Zijn daarmee de gegevens, die tot onze beschikking staan, ter beoordeeling van kader en minderen, in overeenstemming? Mij dunkt van niet. Van den man wordt slechts een lijst aangehouden van zijne straffen, terwijl uit geen enkele aantekening blijkt, wanneer hij zich bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt.

Ik had daarom bij mijn compagnie reeds ingevoerd, dat bijzondere tevredenheidsbetuigingen of verdienstelijke daden met potlood moesten worden vermeld op het strafregister van den man. Wat het straffen van oudere officieren en onderofficieren betreft, kan dit in het algemeen alleen nadeelen met zich brengen 1). Straffen dienen om den persoon te verbeteren. Geloofst men nu heusch, dat men dit bij een ouderen officier of onderofficier bereikt. Heeft een ouder officier of onderofficier het zoo erg gemaakt, dat hij strafschuldig is, dan is hij, in het algemeen, ongeschikt voor zijn betrekking en moet den dienst uit. Straft de Chef iemand om zich te dekken, daar de zaak van hoogerhand „ter afdoe-
ning en om bericht” in zijn handen is gesteld, dan worden er handelingen verricht, die ik niet wensch te qualificeeren.

Sommige chefs meenen, dat als de man of de troep iets bijzonder goed heeft gedaan, zij daarvoor geen tevredenheidsbetuiging moeten geven, omdat het slechts vervullen van een plicht is. Mijns inziens volkomen onjuist. Het is zoo'n kleine moeite en het doet den troep zoo aangenaam aan, wanneer een chef zegt: „Jongens, dat is goed geweest”. De chef moet royaal zeggen: „dat is goed of dat is slecht geweest”, en niet in vage termen beweren: „Dat zou beter kunnen of er is nog een massa te doen”. Dit brengt ontmoediging te weeg in plaats dat het verlangen ontstaat het beter te doen. Men moet zorgen, dat er bij de menschen als het ware een wedstrijd ontstaat wie het best zijn zaken doet, waartoe aanmoediging en onpartijdig uitgedeelde belooningen het beste middel zijn.

Het moet niet mogelijk zijn, dat de mindere een oogenblik van den meerdere denkt, dat hij meer neiging tot straffen dan tot beloonen heeft. Maarschalk B u g e a u d heeft zoo juist gezegd:

„Qu'après chaque service exigé du soldat, il ne fallait pas lui marchander son pication d'avoine. La sanction naturelle et immédiate de tout devoir bien rempli doit être la récompense.”

1) Theoretisch kan het straffen van oudere officieren en onderofficieren niet afgeschaft worden.

Het beste deel van het succes van Napoleon moet worden toegeschreven aan zijn buitengewone kennis van het menselijk hart en van zijn buitengewone gave bij een ieder de gevoelige snaar te ontdekken en deze te doen trillen. In het algemeen moet men fouten trachten te voorkomen in plaats van er voor te moeten straffen.

Een groote paedagogische strekking lag in de dagelijksche begroeting door elken chef in Rusland van zijn troep, een begroeting, die door den troep beantwoord werd. Zoo ook de belofte van den troep om het nog beter te doen, wanneer na een inspectie of oefening, een tevredenheidsbetuiging was ontvangen.

In bovenaangegeven lijn doorgaande is het m.i. niet goed telkens, wanneer een fout wordt gemaakt, met felle scherpe nota's te werken, waardoor iedereen kopschuw wordt, de chef zich gehaat maakt en de goede geest bij het korps naar den kelder gaat.

In dezelfde foutieve lijn ligt de onwelwillende critiek bij oefeningen. Er worden hierdoor drafzitters en onverschilligen gekweekt. We moeten in het leger geen menschen hebben, die er het bijltje bij neerleggen en die er langzamerhand de voorkeur aan geven in te sluimeren onder den zwaren administratieven deken. Juist in dezen tijd met vaak geringe waardeering voor het leger en treurige promotievooruitzichten moeten alle krachten worden ingespannen om bij kader en officieren de energie er in te houden. Hoe willen zij anders, wat men eischt, goede opvoeders zijn. Von Wo y d e schrijft aan dat doorlopend geven van afkeuringen en onaangename critiek bij oefeningen toe, dat de Russen in den oorlog zoó'n gering succes hadden. Hij herinnert in zijn ervaringen over het Russische garnizoensleven o. a. aan de krenkende, iedere zelfstandigheid doodende, critiek over ondergeschikten, waardoor vaak zoo menig jong officier het genoeg in zijn beroep verliest, zoo menig compagniescommandant onzeker wordt in het nemen van zijn besluiten hetgeen hem in de oogen zijner ondergeschikten verlaagt. Hoe velen worden op den verkeerden weg gevoerd door het ontvangen van te veel afkeuringen. Hoe velen wordt alle lust in de zaak benomen, hoeveel goede wil wordt onderdrukt, hoeveel goede karakters worden bedorven en dat, waar zij het hoogste bezit vormen van ieder mensch, van iederen aanvoerder.

Het gebrek aan initiatief en zelfstandigheid is dikwijls de vrucht van een benepen toepassing van de voorschriften en van een steeds gereedstaande critiek.

Waar den onderaanvoerder de noodige zelfstandigheid ontbreekt, ligt de fout veelal bij de hoogere aanvoerders. In de „Revue Militaire Suisse” Februari '19 lees ik: „Commandant d'unités par une méticulosité exagérée mise dans certains détails on les a poussés à la tracassine, on leur a souvent enseigné le bluff et le truc, on leur a montré la punition et l'algarade comme les grands moyens.”

Bij de bespreking van oefeningen moet de critiek kalm, omzichtig en opbouwend zijn en zich bepalen tot het eenvoudig thema van de

manoeuvre of oefening. Men moet zich losmaken van zijn vooropgestelde meening en deze zeker niet nemen als uitgangspunt van zijn bespreking. Ook wake men er tegen zich zelf te veel op den voorgrond te plaatsen en te trachten te schitteren ten koste van hem, die de oefening leidt.

De „Revue Militaire Suisse” van Februari j.l. zegt:

„On a trop fait prévaloir le facteur intelligence, pas assez tenu compte du facteur caractère, beaucoup plus important.

On a jugé nos officiers d'après des détails purement extérieures de leur activité, pas assez d'après l'ascendant réel qu'ils exerçaient sur leurs hommes.

Autre méfait, celui d'encourager les ambitions militaires d'officiers, qui envisageaient l'avancement plus comme une satisfaction d'amour propre, que comme une raison de plus grand dévouement militaire.”

Dat geleerdheid een twijfelachtige maatstaf is om iemands geschiktheid als commandant in den oorlog te beoordeelen, is bekend.

„Beaucoup d'esprit et de bon sens avec autant de caractère c'est le génie. Les deux premières de ces qualités font voir dans toute affaire le point capital, et la troisième fait employer toutes ses forces pour y arriver. Mais généralement plus on a d'esprit moins on a de caractère, l'esprit nous montrant le faible aussi bien que le fort de toute affaire, d'ou il arrive qu'il nous laisse irrésolu.” (Comte de Segur).

Napoleon schreef:

„Votre lettre contient trop d'esprit. Il n'en faut point à la guerre. Il faut de l'exactitude, du caractère et de la simplicité.”

Na de mobilisatie moeten wij zorgen niet meer in dezelfde fouten te vervallen van vóór de mobilisatie. Ik haal daarom het volgende aan uit de „Mission Sociale de l'officier”:

„Nous pouvons citer bien des régiments ou l'autorité du capitaine n'est qu'un vain mot, on lui enlève la formation de ses cadres 1), on lui retire ceux qu'il a formés on bouleverse ses programmes d'instruction en ordonnant, à tort et à travers des manoeuvres d'ensemble, on lui impose telle ou telle méthode. En un mot on étouffe en lui toute initiative personnelle.”

Met de invoering van nieuwigheden is het verder zaak, dat wij niet bij voorkeur het buitenland nabootsen. Wat in ons land zelf wordt uitgevonden, deugt in den regel niet en het wordt eerst aanvaard als het van Frankrijk terugkomt of wordt geïmporteerd als „made in Germany”.

Bij alle nieuwe groote zaken moeten wij nagaan of zij kunnen worden aangepast aan onze nationale eigenschappen, die weer gebaseerd

1) De kaderopleiding bij de compagnie is ten eerste aan te bevelen, althans wanneer het opgeleide kader in zijn nieuwen rang bij de compagnie blijft.

Gebeurt dit niet, dan is centraliseering een gebiedende eisch. Met de kroonsergeanten hebben wij voldoende leergeld betaald.

zijn op de eigenaardigheden van onzen bodem. Een copie is altijd minderwaardig in vergelijking met het origineel; laten wij dan ook trachten zooveel mogelijk onze originaliteit te bewaren.

Van den Hollander kan men alles gedaan krijgen, mits men den man niet verveelt en hij dus overtuigd is, dat hij nuttigen arbeid verricht.

Voorkom dus het nutteloos bezighouden.

Bij onze nabootsing gaan we soms verder dan het model. Zie het op den langen weg in den pas loopen van afdeelingen — wat alleen mogelijk is bij kleine afdeelingen, die zelfstandig marcheeren — dat tot een algemeen schijnvertoon en getel van commandanten aanleiding geeft, wanneer een hoogere chef naar de afdeeling kijkt.

Paedagogisch is het een groote fout iets te vergen waaraan de hand niet kan worden gehouden. In Duitschland liep men, zelfs in de stad, slechts in den pas, als een eerbewijs moest worden gedaan, maar dan ook goed. Ik herinner mij nog, dat bij een of andere manoeuvre een vreemde attaché bij het begin der oefening zeide: „Comme ils marchent mal vos soldats,” maar 's avonds om 7 uur marcheerden zij nog, ook nog slecht, maar zij liepen en trokken goedsmoeds door een ven. Toen gaf die attaché zijn bewondering te kennen over den troep en betwijfelde of zijn landgenooten, na een dergelijken zwaren dag, nog met dezelfde goedmoedigheid bezield zouden zijn. Had men die menschen niet in hun eigen gang laten loopen dan waren zij er nooit gekomen. Nu kwamen zij er in goede conditie.

Een Hollander loopt langzaam, gebogen en op pantoffels. Men kan hem dus nooit leeren in den korten oefeningstijd de vlotheid van den Franschman en de stramheid van den Duitscher. Hierin kan pas verandering komen zoodra de jonge man behoorlijk lichamelijk ontwikkeld in het leger komt.

In den kortst mogelijken tijd moet thans de redactie van reglementen, voorschriften en leidraden in overeenstemming met elkaar worden gebracht, zoodat iedereen weer weet, waar hij zich aan te houden heeft. Geen reglementen of voorschriften doen samenstellen door commissies, maar elk reglement door één persoon, dan zit er lijn in. Een commissie kan zorgen, dat er overeenstemming tusschen verschillende reglementen en voorschriften bestaat. Nimmer mag een slaafsche toepassing der reglementen gevergd worden. Zij kunnen slechts middelen verschaffen, maar zijn ten slotte voor den werkelijken oorlog niet anders dan raadgevingen. De geest in alles moet ruimer zijn. De officier, die werkt en voor zijn opinie durft uitkomen moet geen wanhoopsstrijd behoeven te beginnen tegen ingewortelde gewoonten. Het moet niet voorkomen, dat zijn actie in kluisters wordt geslagen, doordat de letter van het reglement tegenover een meening wordt gesteld, die in den geest van het reglement doordringt en tracht harmonie te brengen tusschen het reglement en de eischen van het oogenblik.

De voorrede in het Belgische Velddienstvoorschrift 1911 „Un règle-

*De
benedict
reglement
commissie*

ment ne peut dispenser personne d'avoir du coup d'oeil, du jugement et de la volonte, il donne les moyens de faire non la maniere de faire" en ons punt 55 P. V. I. I: „Het voorschrift geeft de middelen aan, hoe men in vele gevallen tot het doel komen kan, niet hoe men altijd tot dat doel komen moet", moeten voor oogen worden gehouden.

Laten wij de woorden hoog houden van Benjamin Franklin over de Hollandsche Republiek: „In love of liberty and bravery, in the defense of it, she has been a great exemple," en laten wij niet teren op hetgeen onze voorvaderen presteerden, want: „The man who has nothing to boast of but his illustrious ancestry, is like a potato: the only good belonging to him is underground."

Breda, Maart '19.

Zeer interessant!

Iets over modern artilleriegebruik,

DOOR

W. H. DOORMAN,

Luitenant-Kolonel der Artillerie.

Nu de groote oorlog tot het verledene behoort, begint er een stroom van berichten en mededeelingen los te komen, die ons inlichten over véél, wat onze belangstelling in hooge mate verdient.

Zoo werd dezer dagen op artilleristisch gebied onze aandacht getrokken door een artikel in de *Revue des deux mondes* van 15 Oct. 1918, geschreven door Joseph Bédier, een blijkbaar zéér vakkundig Fransch militair schrijver, en getiteld „notre artillerie”. Het loont de moeite, om zich, aan de hand van hetgeen voorkomt in dit artikel en in eenige andere recente beschouwingen, eens rekenschap te geven van de enorme evolutie, welke zich, vooral op artilleristisch gebied, in den laatsten oorlog heeft voorgedaan.

Het behoeft voor niemand, die de gebeurtenissen heeft gevolgd, nader betoog, dat de rol der artillerie en hare waarde ten opzichte van de andere wapens aanmerkelijk zijn gewijzigd. Het gaat niet aan, om te trachten, dit als het ware weg te doezelen, door er op te wijzen, dat in den nu juist beëindigden strijd de stellingoorlog hoofdzaak was; juist de groote kracht van het artillerievuur is één der hoofdoorzaken, waardoor de strijd zoo spoedig in een stellingoorlog is ontaard.

In het vorenbedoelde artikel haalt Bédier allereerst aan, hoe nog vlak vóór den oorlog, in het „Décret du 2 Déc. 1913, portant règlement sur le service de campagne” voorkwam: „l'infanterie conquiert et conserve le terrain....; le feu de l'artillerie n'a qu'une efficacité minime contre un adversaire abrité. Pour amener cet adversaire à se découvrir, il faut l'attaquer avec l'infanterie”. Dit was toen nog de algemeene leer, die ook nog tot uitdrukking komt in ons Reglement Bereden artillerie.

Zowel bij de Duitschers als bij de Franschen veroorzaakte het eene groote verrassing en verwarring, toen reeds in de eerste maanden van den strijd de ondervinding geheel andere beginselen naar voren bracht. De Fransche generaal Pétain drukte dit in 1916 kernachtig aldus uit: „dans la guerre actuellement, l'artillerie conquiert le terrain, l'infanterie l'occupe”. Ziehier eene gansch andere opvatting van de zaak; de moeilijkheid was maar — voor beide partijen — om zich, gedurende den oorlog, practisch aan dit nieuwe standpunt aan te passen. Hiertoe moesten zij hunne strijdmethoden, reglementen, uitrusting aan munitie en materieel enz., in één woord alles, geheel wijzigen.

De toenemende belangrijkheid van de rol der artillerie moge hier door eenige cijfers, ontleend aan een artikel uit de *Int. Revue* Febr. 1919, worden toegelicht. Het vermogen der artillerie is sedert 1870 ongeveer vervijfvoudigd. De uitwerking is, in verhouding tot het verschoten munitiegewicht weliswaar verminderd, doordat de troepen zich overal beter dekken, doch het verschoten munitiegewicht is zóódanig toegenomen, dat de verliezen, toegebracht door artillerievuur ten aanzien van die, door infanterievuur, ontzettend zijn vermeerderd. In 1866 leden de Oostenrijkers 90% van hunne verliezen door infanterievuur en slechts 3% door artillerievuur; de Pruisen 79% door infanterie- en 16% door artillerievuur. In 1870 de Franschen 70% door infanterie-, 25% door artillerievuur. Daarentegen waren in den huidige oorlog in 2 Fransche lazaretten resp. 60.8 en 70% der gewonden getroffen door artillerievuur en respectievelijk slechts 31.8 en 14 door de projectielen van handvuurwapenen. Eene dergelijke toename is, uit den aard der zaak mede een gevolg van de wijziging van de verhouding van de sterkte der artillerie tot die der infanterie in de strijdende legers (in 1870 op 1000 geweren 3 à 3.5 kanon; in 1914 4 à 6.4, later nog véél meer).

Het is interessant, om op dit punt, n.l. de sterkteverhouding van artillerie tot infanterie nader in te gaan, mede omdat hierbij ter sprake komt het probleem der zware artillerie. Na 1870 werd er aanvankelijk alléén aan gedacht, om het gewone veldgeschut te verbeteren, welke verbetering o. a. uiting vond in het Duitsche veldkanon van 1896 en het véél hooger staande Fransche kanon van 1897, dat méér juistheid, méér vuursnelheid (tot 15 schoten per minuut) en ook een iets grootere dracht had. Gaandeweg deed zich de behoefte gevoelen aan krombaangeschut en aan zwaar geschut, om gebruikt te worden naast het veldgeschut. Merkwaardig was het, dat Duitschland hieraan véél meer aandacht wijdde dan Frankrijk. Werden in e. g. rijk kanonnen van groot kaliber met aanzienlijke dracht in voldoende mate ingevoerd en aan het veldleger toegevoegd, in Frankrijk stelde men zich in hoofdzaak tevreden met een betrekkelijk gering aantal houwitsers van 12 c.M. (model 1893) en met de 15.5 c.M. Rimailho (1904). Van dezen laatsten vuurmond zouden er aanvankelijk slechts 21 batterijen van 2 stukken beschikbaar geweest zijn. De uitlating van den Franschen generaal Herr, na den Balkanoorlog „il nous faut des canons à longue portée, et nous n'avons que trop tardé” in de *Revue d'art.* Maart 1913 was een noodkreet, die door de praktijk van den grooten oorlog maar al te zéér gewettigd is gebleken. De opvatting ontstond, dat men er met dat zware geschut toe komen moest, om een deel der vijandelijke veldartillerie reeds op groote afstanden te vernielen, zonder dat deze daarvoor een équivalent zou kunnen boeken. Dit moest dan bereikt worden door de zware batterijen deel te doen uitmaken van de legerkorpsen, zoodat zij reeds vroegtijdig in het gevecht konden ingrijpen; natuurlijk moesten zij voor de waarneming gebruik maken van de meest moderne hulpmiddelen, waartoe ook de vliegtuigen behoorden.

Het is thans nog niet met voldoende zekerheid vast te stellen, hoe de werkelijke indeeling en de verhouding der verschillende kalibers van vuurmonden bij het uitbreken van den oorlog aan Duitsche en Fransche zijde is geweest. Bédier geeft daarvan het navolgende beeld: de Duitschers hadden: *a.* batterijen zware houwitser (dracht tot 8.500 M.); *b.* mortieren van 21 c.M. (dracht tot 8.200 M.); *c.* lange kanonnen van 10 c.M. (dracht tot 10.000 M.) en *d.* lange kanonnen van 13 c.M. (dracht tot 15.000 M.). Elke divisie had 3 Afdeelingen veldgeschut (7.7) en ééne Afdeeling houwitser (10.5); per legerkorps dan 144 vuurmonden der veldartillerie en dan nog minstens 16 zware vuurmonden, die schijnen ingedeeld geweest te zijn in 4 batterijen à 4 stukken, met de noodige munitiecolonnen.

Bij de Franschen had het legerkorps, volgens Bédier, slechts 120 kanonnen van 7.5 (volgens andere schrijvers 144, omdat er ook nog reservebatterijen opgericht waren); de zware artillerie was georganiseerd per leger en bestond slechts uit enkele batterijen van 15 c.M. Rimailho, 12 c.M. kort en 12 c.M. lang; in het geheel zouden er slechts 300 zware stukken voor het veldleger beschikbaar zijn geweest.

Omtrent de bewegelijkheid der Duitsche zware artillerie vindt men aangeteekend, dat de zware houwitser zich ook in draf, des noods buiten de wegen, konden verplaatsen (gewicht slechts 2.200 K.G.); de mortierbatterijen bewogen zich slechts in stap.

De Franschen hadden van hun 7.5 c.M. kanon uitstekende verwachtingen, te meer, daar er in 1910 een nieuwe buis was ingevoerd, die het ricochetschot mogelijk maakte. Dit rocochetschot beantwoordde in de eerste slagen van den oorlog volkomen aan het doel. De verhouding van G.K.T. tot B.G. (3 tot 1) moest dadelijk herzien worden.

Tegenover deze goede resultaten, aan Fransche zijde met het gewone veldkanon behaald, deed zich aan Duitsche zijde vooral de zware artillerie zeer ernstig gelden, en berokkende zij zeer groote verliezen. Als voorbeelden hiervan worden o. a. de slagen bij Dieuze en Saarburg genoemd. De eerste maanden van den oorlog wierpen aan beide zijden de heerschende meeningen over de artillerie omver. De Duitsche verwachtingen van „une guerre rapide, une offensive foudroyante” strandden op „la puissance du feu”. „Les deux infanteries parurent frappés d'une égale stupeur”. Deze laatste uitspraak is teekenend. Alle verhalen van medestrijders aan het front hebben het in de eerste maanden over de ledige slagvelden, over de enorme verliezen op groote afstanden in zeer korten tijd geleden. Soms voert zelfs de artillerie alléén den strijd, om den terugtocht te dekken.

Als gevolg van de overweldigende vuuruitwerking, moet de infanterie overal naar de schop grijpen, en worden daarna van weerszijden enorme — onverwachte — hoeveelheden munitie vereischt, om de ingegraven troepen te treffen. Zoowel bij de Duitsche nederlaag aan de Marne als bij den daarop volgenden Franschen stilstand aan de Aisne speelt munitiegebrek der artillerie een overwegende rol (ledige caissons).

Over de munitievoorziening geeft Bédier eenige belangwekkende getallen. De Fransche 7.5 c.M. had 1.300 schoten per vuurmond, en er was slechts gerekend op een totale aanmaak — voor aanvulling — van 15.000 schoten per dag. De Duitsche 7.7 c.M. had slechts 800, de Duitsche zware artillerie 4.000 schoten per vuurmond, maar met dit laatste getal meende men voor den ganschen oorlog te kunnen volstaan.

Beide partijen zagen zich echter, zooals reeds werd opgemerkt, bedrogen in de leer omtrent het gebruik der artillerie en in het beloop en den duur van den oorlog: geen korte veldtocht of beslissende manoeuvre, maar een langdurige strijd, die het karakter van den vesting-oorlog gaat aannemen; dit wierp alle van tevoren gemaakte berekeningen omver; alles moest op de meest ruime schaal worden aangevuld, verbeterd en nieuw gefabriceerd: munitie, ernstvuurwerken, gassen, nieuwe kanonnen, mijnwerpers; een reuzenarbeid valt te volbrengen, waaraan weldra aan beide zijden als het ware de geheele natie gaat deelnemen.

De verleiding is groot, om hier van de door Bédier gegeven getallen een en ander over te nemen, ten einde een denkbeeld te geven, van hetgeen er werd gepresteerd. Wij zullen dit echter korthedshalve niet doen, en alléén een en ander mededeelen over de artilleristische krachtsinspanning in de latere slagen van den oorlog.

Al spoedig begon het loopgraafgeschut (Duitsche Minenwerfer, Fransche canons de tranchée) naast het gewone geschut een belangrijke plaats in te nemen. In 1915 hadden de Franschen op het front in Champagne nog slechts (?) 500 kannonnen van 5.8 en 30 van 24 c.M. „de tranchée” in werking. Aan de Somme waren er reeds 900 van 5.8, 80 mortieren van 7.5, 100 kanonnen van 24, 80 van 15 en 10 van 34 c.M.

Vooraf werd echter de zware artillerie tot een belangrijk strijdmiddel opgevoerd; waren er in den winterslag van Champagne, aan Fransche zijde, nog slechts 100 stukken van 9.5 c.M. en méér in actie, in Artois (Mei—Juni 1915) was dit getal reeds 400, in Champagne (Sept. 1915) 1.100, aan de Somme (Aug. 1917) 1.200, waarvan 150 van een kaliber van 24 of méér. Tegen een vermeerdering met 50% van het aantal kanonnen van 7.5 Veld. staat een vermeerdering der zware artillerie van 300 tot 6.000 stukken te boeken!

De Amerikanen, die veel later in den oorlog gaan, wenschen, blijkens een artikel van 1917, hunne artillerie aldus samen te stellen: per 1.000 man infanterie 2.70 veldkanon, 1.35 lichte veldhouwitser; 1.12 zware artillerie, totaal 5.17 stukken; den munitievoorraad wenscht men reeds toen op te voeren tot den levensduur van het kanon (b.v. minstens 5.000 schoten) (Int. Rev. Mei 1917). De meening breekt zich alom baan, dat groote drachten en groote projectielgewichten (granaten) den doorslag moeten geven, en in die richting wordt tot op het einde van den oorlog met alle kracht doorgewerkt. De granaten worden vooral ook geprezen wegens hunne groote moreele werking.

Wij komen nu tot het tactisch gebruik der artillerie in de slagen

van den grooten oorlog. De taak der artillerie wordt omschreven, als niet alléén, om de hindernissen en werken, welke de eigen intanterie ophouden (ijzerdraadversperring, loopgraaf, reduit, gedekte mitrailleur-opstelling, gedekte batterij) onder vuur te nemen; ook de verdedigers zelf, in hunne sappen, geblindeerde onderkomens en gebetonneerde schuilplaatsen moeten getroffen worden; op zijn minst moeten zij in hunne schuilplaatsen worden vastgehouden, zóó, dat alle verbinding naar buiten door het overstelpende vuur absoluut is verbroken. Verder moeten de aanvalsgolven door z.g. „barages mobiles” worden begeleid. Ook zijn het niet alléén de eerste posities van den vijand, die men onder vuur houdt, doch tegelijkertijd de 2de, 3de enz., waardoor men allen toevoert aan, en alle versterking van de eerste linie grondig moet beletten. Het z.g. „tir de destruction” is regel geworden; de vijandelijke artillerie en de mitrailleurs moeten daardoor geheel worden vernietigd. Het is interessant, om na te gaan, hoe deze nieuwe zienswijze tijdens den oorlog gaandeweg veld won en in practijk werd gebracht.

In 1914 werd bij een aanval in Artois op 3 K.M. Duitsch front de volgende artilleristische voorbereiding voldoende geacht: terwijl 2 compagnieën genietroepen vooruitgingen, om het ijzerdraad te vernielen (dit was toen blijkbaar nog niet aan de artillerie opgedragen) kregen 2 batterijen van 12 c.M. L. en 5 van 15 Hw. order, om gedurende 25 minuten te vuren op de aan te vallen loopgraven. Daarna zouden gedurende $\pm$ 5 minuten alle veldbatterijen met de grootste vuursnelheid medewerken. Als dat geschied was, moest de infanterieaanval loskomen. Men ziet hier als het ware nog geheel de strijdwijze van vóór den oorlog: de geringe munitievoorraden, en de beperkte geschutmassa lieten nog geene andere voorbereiding toe. Geheel anders was de opvatting in de jaren 1916—17 geworden. Men was toen overgegaan tot het „tir de destruction”, en rekende noodig te hebben, om 100 M. loopgraaf te vernielen, 300 granaten van 15,5 c.M.; om een bres van 15 à 20 M. breedte in een ijzerdraadversperring te maken: 500 granaten van 7,5 c.M. Het spreekt van zelven, dat per kanon enorm hooge aantallen schoten werden afgegeven; 3 à 400 achtereen per veldvuurmond of 100 voor de zwaarste kalibers waren geen zeldzaamheid.

In 1917 werd bij een offensief per meter Duitse loopgraaf zelfs gerekend op: 400 K.G. projectielgewicht van 7,5 c.M., 200 van de loopgraafartillerie, 700 van de zware artillerie, en 150 van de zéér zware artillerie, of totaal ruim 1400 K.G. Men stelle zich zoo iets voor, ook gezien van het standpunt van hen, die er aan blootgesteld waren, en die zich, na een dergelijke beschieting met 1400 K.G. per strekkenden meter — voor zooverre zij nog leefden — met het blanke wapen den vijand van het lijf hadden te houden! Natuurlijk behoeft het geen nader betoog, dat dergelijke beschietingen enorme voorbereidingen vereischten, en dat alle moderne hulpmiddelen (vliegtuigen, photographie enz.) er aan te pas kwamen.

Men zal nu, zooals reeds eerder werd opgemerkt, allicht geneigd zijn

om te betoogen, dat men hier te doen heeft met een strijd, die méér tot den vesting- dan tot den veldoorlog behoorde. Dit is volkomen juist, doch het neemt niet weg, dat, wanneer twee moderne eenheden, neem b.v. divisien, elkaar in den veldoorlog moeten bestrijden, en zij zijn uitgerust op de nieuwe wijze, dat is met zware artillerie, met een grootere hoeveelheid veldgeschut, wellicht ook nog met mijnwerpers, dat dan de strijd al spoedig een beeld zal aannemen, dat zeer veel overeenkomst met den vestingoorlog zal vertoonen tenzij... één der eenheden niet aldus modern is uitgerust, en er dan op zal moeten rekenen, direct verslagen te zullen worden.

Voortbouwende op deze theorie, werden er dan ook geheel nieuwe eischen aan de toekomstige samenstelling der grootere legereenheden gesteld. Zoo kwam R o h n e reeds in 1917 (Art. Monatsheft April) tot de conclusie, dat de meest gewenschte artillerieindeeling was: elke divisie twee lichte artillerieregimenten (als voorheen bestaande uit 7.7 c.M. en 10.5 Hw.) en bovendien één zwaar-artillerieregiment, bestaande uit 10 c.M. kanonnen en 15 c.M. Hw. Daar hij dan tevens wenscht over te gaan tot de 4-stukken indeeling (zooals bekend is, had Duitschland voor de veld-artillerie steeds vastgehouden aan de 6-stukken indeeling) komt hij tot een getal van 36 batterijen à 4 stukken per divisie (vergelijk hiermede b.v. onze 16 batterijen à 3 stukken per divisie).

In een artikel in de Int. Rev. van Febr. 1919 heeft men getracht, een theoretischen grond aan te geven, waarop zich de sterkte aan artillerie eener divisie moet baseeren; er moet zooveel artillerie bij de divisie worden ingedeeld, dat men over het geheele front, waarop de infanterie der divisie strijdt, een dichte „Sperfeuerwand” kan leggen. Men moet dan b.v. rekenen op 6 infanteristen per Meter front, en voor de breedte, die een batterij met zijn vuur belegt 100 M. Indien men dit toepaste op onze divisie van $\pm$ 18.000 infanteristen (18 bataljons), dan zouden daarop moeten komen 30 batterijen. Het karakter van de divisie is op deze wijze geheel veranderd: de artillerie heeft haar rol als h u l p wapen uitgespeeld. ✓

Na aan het voorafgaande eenige oogenblikken onze aandacht te hebben gewijd, blijft thans de vraag te beantwoorden, hoe de nieuwe opvattingen, die zich hebben baangebroken, voor de toekomst moeten tot uiting gebracht worden in onze organisatie en onze reglementen. Dit vraagstuk, dat natuurlijk van het hoogste belang geacht moet worden, omvat: de soorten van geschut bij het mobiele leger, de soorten van munitie en hunne onderlinge verhouding, de uitrusting aan munitie en hulpmiddelen, de organisatie der grootere eenheden (divisien), de wijze van samenwerking van de artillerie met de andere wapens, de voorbereiding van de aanvulling aan verbruikte munitie en afgewerkt materieel tijdens een eventueelen oorlog, en wellicht nog vele andere belangrijke punten. Het spreekt van zelve, dat het oogenblik nog niet

is gekomen, om op al deze vraagpunten reeds een positief antwoord te kunnen geven; daartoe is nog veel te weinig van de oorlogsontervinding bekend gemaakt, terwijl er nog nagenoeg niets is bezonken. Toch zou het voor ons zaak zijn, reeds nu enkele belangrijke punten in behandeling te nemen, om niet bij alle omringende Staten ten achteren te zijn. Vooropstellende, dat wij natuurlijk niet bekend zijn met alle voorbereidingen of maatregelen, welke ter zake ten onzent reeds zijn getroffen, zullen wij hierover slechts enkele gedachten aangeven.

Voor ons land wordt dan noodig geacht:

a. Onmiddellijke voorbereiding om, van af den eersten mobilisatiedag, bij elke divisie een behoorlijke macht aan zware artillerie te kunnen indeelen. Die zware artillerie moet zoowel bestaan uit krombaangeschut (houwitsers), als uit vlakbaangeschut met groote dracht en voldoende capaciteit voor het enkele schot. Men make daartoe, in afwachting van nieuw geschut, dat wellicht later door aankoop kan worden verkregen, een lijst van alle aanwezige vuurmonden (c. q. ook van de marine), die voor het beoogde doel te gebruiken zijn, en formeere daarvan de noodige eenheden. Dit behoeft grootendeels slechts op papier te geschieden, indien men tevens zorgt voor de eventueel benodigde paardenvordering, de indeeling van kader, stukrijders en kanonniërs en de jaarlijksche oefening van laatstbedoelden. De stukrijders waren te nemen uit oudere lichtingen der veld-artillerie. De meest logische indeeling ware o. i. bereikt, wanneer die zware batterijen geheel kwamen te behooren tot het regiment veld-artillerie der divisie. De aanvoerders en het kader der zware batterijen zouden op die wijze zich reeds in vreedstijd geheel voor hun taak kunnen voorbereiden, en bij alle oefeningen in hun oorlogsverbanden kunnen optreden.

b. Opvoering van de munitieuitrusting tot het hoogst mogelijke, en — voor zoover nog noodig — voorbereiding van eventueel verderen aanmaak in oorlogstijd tot de denkbaar grootste hoeveelheden; evenzo voorbereiding van de vervanging van in den oorlog eventueel onbruikbaar geraakt geschut.

c. Verdere, en meer energieke, voorbereiding van de samenwerking van vliegtuigen met artillerie. Zonder goede waarneming der doelen en der schoten, welke waarneming uit de lucht moet geschieden, komt de zware artillerie, voor de opdrachten op groote afstanden, in het geheel niet tot haar recht.

d. Wijziging — reeds nu — van eenige bepalingen uit het Regl. B. A en herziening (moderniseering) van de gevechtshandleiding, welke dan tevens in een meer beknopten vorm ware te brengen, en waarin het grootste gedeelte van de Tactische en Technische wenken van den Opperbevelhebber ware te verwerken. In het Regl. B. A waren de noodige wijzigingen aan te brengen in Deel II, om de rol der veld-artillerie, bij het begeleiden van infanterieaanvallen door „barages mobiles”, en bij het geven van afsluitingsvuren enz. te accentueeren; verder ware b.v. in punt 264 meer de nadruk te leggen op het ver-

nietigingsvuur der artillerie tegen de vijandelijke opstellingen, vóórdat de eigen infanterie ten aanval kan gaan; in punt 276 ware eveneens te bepalen, dat aan den infanterieaanval een krachtig vuur, meestal afgegeven door de geheele artillerie die daartoe geschikt over alle van te voren verzamelde gegevens, vooraf moet gaan; dat vuur af te geven gedurende een vooraf bepaalden tijd, dan wel totdat een bepaald resultaat zal zijn verkregen; de punten 278 en 279 en nog tal van andere, vragen mede om wijziging. Aan den Artillerieverkenningdienst moet toegevoegd worden een beschrijving van de wijze, waarop de plaats der vijandelijke batterijen bepaald moet worden met behulp van de waarneming van het geluid der schoten, zooals dat in meerdere tijdschriften beschreven is geworden, en waarmede zeer goede resultaten schijnen te zijn verkregen.

e. Wijziging in de verhouding van het aantal G.K.T. tot dat der G., in dien zin, dat een goede granaat wordt ingevoerd — na bestudeering van het projectiel van het Fransche ricochetschot van 7.5 c M. waarmede zulke goede resultaten zouden zijn behaald. Die granaat zou dan waarschijnlijk het hoofdprojectiel moeten worden.

f. Wijziging van de organisatie der divisiën door aan die eenheden bij de verhooging van de betrekkelijke getalsterkte der artillerie, minder infanterie toe te deelen; dit zal eensdeels bereikt moeten worden door de toevoeging van de noodige zware artillerie, zooals onder d. is aangegeven, en anderdeels door, zooals reeds tijdens de mobilisatie was voorzien, de splitsing van onze divisiën in kleinere gemengde troepen-eenheden door te voeren.

Eindelijk zouden wij nog noodig achten, dat, méér dan thans geschiedt, de kennis van het wezen en het gebruik der artillerie, met alles wat daarbij behoort, bij de andere wapens werd uitgebreid, opdat op die wijze de zoo noodige samenwerking tot het bereiken van een bepaald doel beter dan thans zal worden voorbereid. Hier doet zich een arbeidsveld voor, voor ter zake kundige artillerieofficieren, om door voordrachten als anderszins het gewenschte resultaat te bereiken, terwijl o. i. op ruime schaal officieren van andere wapens bij de artillerie moesten worden gedetacheerd.

April 1919.

Ardu's artikelen
12

Belooningen en onderscheidingen,

DOOR

C. C. DE GELDER,
Kapitein der Infanterie.

Die Undankbarkeit ist im Privatleben ein hässliges Laster; aber verabscheuungswürdig wird sie, wenn Fürsten oder Staaten der Dankbarkeit ermangeln.

(FREDERIK DE GROOTE.)

De tijd, waarin wij leven, kenmerkt zich, behalve door eene neiging tot het gelooven in de staatsalmacht en een verlangen naar het ambtenarendom, vooral door eene zucht tot nivelleeren. De massa wil de democratische beginselen liefst daardoor zien gediend, dat het aan niemand wordt vergund hooger te staan dan, of zich te onderscheiden boven zijne omgeving. En mocht hij zulks toch wagen — de vermetele — dan wenscht diezelfde massa hem althans voor zijne kundigheden niet evenredig beloond te zien, noch hem vooruit te brengen, ja zelfs wordt veelal geaarzeld van zijne bijzondere bekwaamheden partij te trekken.

Zoodoende ontstaat de beruchte jacobsladder der staats-ambtenaren met „rechtspositie”, waarbij ieder afwacht tot zijn voorman opschuift of omtuimelt, waarbij de middelmatigheid hoogtij viert en waarbij het voor de toekomst van den betrokkene vrijwel hetzelfde effect heeft of hij kundig is of niet, of hij zich al dan niet inspant, doch waarbij hoofdzaken voor hem zullen zijn: dat hij gezond blijft en in jaren klimt, geen vat op zich geeft en wrijving met hoogergeplaatsten weet te vermijden.

Ziedaar, in enkele woorden, de wordingsgeschiedenis van Mr. L e b u r e a u, den man die zich begrijpelijkerwijze over niets druk maakt, die automatisch vooruitkomt, zijn bezoldiging automatisch ziet klimmen, doch zelf ook automatisch werkt, immers wat nood . . . . Sij men betaalt en schijnt met zijne ambtenaren volmaakt tevreden.

Het zal den Lezer wel niet zijn ontgaan, dat het — zeer ten schade van onze weermacht — ook in de militaire wereld gedurende den loop der jaren wonderwel is gelukt het bedoelde stelsel meer en meer ingang te doen vinden, met het logisch gevolg, dat ook het militaire beroeps-personeel kalmpjes (en tevreden?) in de file gaat medewandelen. „Immer langsam voran” wordt geleidelijk het parool.

Maar, zult ge zeggen, kan men dan bij de steeds meer eischende opleiding en militaire vorming van volwassenen met middelmatige ambte-

naartjes volstaan? Waarop berusten eigenlijk wel tucht en vertrouwen? Behooren in een leger geestdrift, bezieling en toewijding niet meer thuis, zijn zelfopoffering en zelfverloochening in den strijd overbodig geworden? Is het voorbeeld niets waard, moet de soldaat en in vreedstijd en wanneer hij voor zijne zwaarste verplichtingen zal worden gesteld, niet door bijzondere, krachtvolle figuren worden voorgegaan?

O, ik weet hoe het antwoord moet luiden!

Alle onderwijs geven vraagt den geheelen mensch, en het opleiden van den burgersoldaat tot zijne hoogste plichten, mag slechts worden toevertrouwd aan dezulken, die groote tact en bijzondere geschiktheid aan algeheele toewijding paren, die zich volkomen aan hun taak willen geven. Een zware eisch, voorzeker!

Indien het echter mogelijk ware een voldoende aantal alleszins kundige opleiders kant en klaar aan te werven, volkomen onzelfzuchtig van aard en tevens begaafd met onverwoestbare en onverslijtbare geestdrift en ijver, zoo ware het overige zeker slechts bijzaak. Doch de werkelijkheid ligt anders.

Men moet menschen tot opleiders vormen en zijn zij eenmaal zoo ver gekomen, dan zullen zij — zelfs de besten — toch altijd nog menschen zijn gebleven en geen bovennatuurlijke wezens zijn geworden. Wil men derhalve, dat officieren en kader zich in gunstigen zin ontwikkelen, dat zij zich vervolgens geheel aan hun taak geven dat zij volhouden, volharden met blijden zin, zoo moeten zij niet slechts in hun arbeid voldoening kunnen vinden, doch zal het legerbestuur tevens zorg dienen te dragen, dat de lust en de prikkel tot aanpakken bij hen aanwezig blijven, ja zal het ook met de natuurlijke zucht om met anderen te willen wedijveren rekening dienen te houden!

„Man muss die Offiziere anfeuern und sie auszeichnen, damit ein edler Wetteifer sie dahin bringe, ihre Gegner zu übertreffen” zeide eenmaal Frederik de Groote.

En wat voor de opleiders geldt, zal mutatis mutandis ook voor de leerlingen, de soldaten en de reserve-aanvoerders, gelden.

Zoedoende komen wij tot de kern van ons betoog.

Wenscht men in de maatschappij een drang tot vooruitgang, zoo is ongelijkheid noodzakelijk; wenscht men er een vlotten gang van zaken, zoo dient men hen, die uitblinken, aan de spits te stellen; wenscht men er ijver en toewijding, zoo zullen er middelen tot aanmoediging en belooning moeten bestaan en zal men deze ook dienen aan te wenden.

Eenvoudig, niet waar?

En wat voor de geheele maatschappij geldt, heeft voor de weermacht zelfs nog hooger beteekenis, aangezien deze het inzetten, het zoo noodig prijsgeven van den geheelen persoon moet kunnen eischen.

Wij meenen dan ook wel te handelen door aan één onderdeel van het hierboven besprokene en wel aan de „belooningen en onderscheidingen” een studie te wijden.

Laat ons voorop stellen, dat alle groote legeraanvoerders in de eerste plaats „mensenkenners” zijn geweest; ergo moeten zij de beteekenis van prikkels voor den mensch, van eerezucht, voldoening, bevrediging van materieele verlangens, ook hebben begrepen en hiervan evenzeer voor hunne legervorming, als voor het aankweeken en onderhouden van een goeden geest bij de troepen hebben partij getrokken.

De geschiedenis bevestigt dit volkomen.

I.

Laat ons, als eerste, bijv. de figuur van Frederik de Grootte in dit licht eens nader bezien.

Tijdens zijne regeering zijn de belooningen en onderscheidingen zeer talrijk en van uiterst verschillenden aard geweest; somtijds betroffen zij geheele legerafdeelingen, dan weer slechts kleinere troependeelen of enkele personen.

Reeds toen Frederik voor de eerste maal te velde ging, beloofde hij voor hen, die zich zouden onderscheiden, bijzonder te zullen zorgdragen en, bijv. na het eerste succes, de inname van de vesting Glogau, werden loftuitingen en geldelijke belooningen niet gespaard.

Na den slag bij Czaslau eerde de koning de nagedachtenis zijner gevallen helden, door een doodenakker voor hen te koopen en hen daarin te ruste te doen leggen. De levenden werden bij dagorder op de meest hartelijke wijze bedankt. Na Leuthen verschenen zijne vleiende beoordeelingen zelfs in de dagbladen; maar ook daar, waar de vorst gelegenheid vond zijne troepen persoonlijk te inspecteeren, was hij met mondelinge lof niet karig.

Zoo werd majoor von Wedell, die op buitengewoon heldhaftige wijze de Elbebrug bij Sulowitz (1744) met zijn bataljon had verdedigd, door hem als „de Pruisische Leonidas” betiteld.

Verschillende regimenten werden, ter herinnering aan dappere daden, met een eerediploma of een nieuw regimentszegel begiftigd. Van het Bayreuther Dragonder-regiment lezen wij voorts, dat het, ter eere van de overwinning bij Hohenfriedberg, een koninklijke „Gnadenbrief und Diploma” ontving, verder het voorrecht den Grenadiers- en den Kurasiersmasch te slaan, de vergunning om de veroverde tropheeën met het jaartal 1745 in het regimentszegel op te nemen en dat het mede het recht bekwam, op de patroontasschen de springende granaat aan te brengen, als een bewijs, dat het regiment tot de keurtroepen behoorde.

De gunst, den Grenadiersmarsch te mogen slaan, werd ook bij latere gelegenheden nog al eens verleend. Daarnevens vonden wij aangeteekend, hoe aan sommige cavalerie-regimenten werd toegestaan veroverde zilveren pauken te voeren.

Bijzondere onderscheidingen bestonden overigens in kleine toevoegingen aan de uniform, voor de officieren in het recht eene kokarde

te dragen, in vergunningen qua dracht van haar en baard of in het voorrecht, bij parades onmiddellijk naast de garde plaats te nemen. Enkele korpsen ontvingen de bijzondere gunst om desgewenscht, met voorbijgang van de leger-inspecteurs, rechtstreeks verzoeken tot den koning te mogen richten.

Aan militairen, beneden den rang van officier, werden als regel voornamelijk geldelijke belooningen toegekend, somtijds zelfs levenslange toelagen, en zulks voor dappere daden, doch ook wel voor veroverd geschut of vaandels. Bijzondere bevorderingen, zelfs tot officier, ja met adelspatent, waren echter volstrekt niet uitgesloten en enkele generaals zijn inderdaad in die dagen, uit de rijen der soldaten voortgekomen.

Dan moeten wij nog vermelden, dat als koninklijke gunst, ook voor de invaliden der goede regimenten werd zorg gedragen, immers, hoe vreemd ons dit thans moge schijnen, een recht daarop kon toenmaals niemand doen gelden.

Voor de officieren waren allereerst de ridderorden ingesteld. De orde, „Pour le Mérite” was buitengewoon in eere 1), doch daarboven stond zelfs nog de orde van den Zwarten Adelaar. In verschillende gevallen verleende ook de koning nog wel zijn portret in medaillonvorm, somtijds met brillanten omzet, hetwelk alsdan als ridderorde gedragen werd.

Herinneringsmedailles waren mede niet onbekend; zoo werden zij o. a. verleend als roemrijk aandenken aan de verdediging van de vesting Kolberg tegen de Russen.

Dan treffen wij nog bij herhaling de uitreiking aan van eeresabels en -degens, de vergunning om, na het verlaten van den dienst, de uniform te blijven dragen; wijders kunnen wij vermelden: het verheffen in den adelstand 2), het verlenen van een bepaald geslachtswapen, de bevorderingen bij keuze, vergezeld van loffelijke getuigschriften, en, als een zeer eigenaardige belooning, het noemen van nieuw te stichten plaatsen naar verdienstelijke officieren 3).

En dan mogen wij eindelijk ook wel herinneren aan datgene, wat geschiedde ten einde de nagedachtenis der gevallen te eeren, in den vorm van standbeelden, gedenkschilderingen e. d.

Zocht men het alzoo voor de officieren als regel bovenal in het prikkelen van de eerezucht, zoo dienen wij toch te vermelden, dat daarnevens ook voor hen stoffelijke blijken van erkentelijkheid geenszins waren uitgesloten.

Wij vinden toch melding gemaakt van geschenken in geld, van toelagen, van het aanbieden van een rijpaard of een kostbaar servies, van een snuifdoos, van geweren en . . . van wijn.

1) Beiheft Mil. Wochenbl. 1872, No. 5; 1885 en '87, No. 1. De verleening geschiedde meermalen aanstonds op het slagveld, waarbij de koning dan wel den begunstigde de door hem zelf gedragen orde omhing.

2) Bekend is 's'konings uitspraak: „On devient noble par l'épée et non par plume”.

3) Schwerinsthal, Belowfelde, Kalksteinen, Winterfelde, Sydowsaue, Forkadenberg, Heinrichswalde enz

En ten slotte mag evenmin worden vergeten, dat 's konings aandacht ook viel op de weduwen en weezen zijner verdienstelijke mannen.

Wij gevoelen derhalve, hoe in dit alles een leidende gedachte school, eene gedachte zoo juist weergegeven in 's konings schrijven aan zijn broeder Heinrich:

„Mit Strafen und Belohnungen leitet man die Menschen; ich möchte am Liebsten nur Belohnungen spenden, aber das geht nicht immer!”

II.

Thans zullen wij een volgend tijdperk nader beschouwen.

De Fransche revolutie, die de „Gelijkheid” als leuze voerde, heeft, hoe hoog ook bij velen de patriottische gedachten golden, reeds vrij spoedig bij hare legers de noodzakelijkheid van onderscheiding begrepen en derhalve, naast de draconische straffen, ook de belooningen ingevoerd. Zoo bracht bijv. eene sterke selectie de vurigsten, de besten, de dappersten naar voren ¹⁾ en waren de snelle bevorderingen zelfs aan de orde van den dag. De gelijkheid heette dan daarin te bestaan, dat iedereen zich die onderscheiding kon verwerven.

Al willen wij nu niet zoo ver gaan als sommige Fransche schrijvers ²⁾, zeker is het toch dat het eigenbelang, naast de meer ideëele beginselen, ook in die dagen een grooten rol in het leger heeft gespeeld.

Iets verwonderlijks zien wij daarin echter allerminst.

Wanneer nu de generaal Bonaparte als aanvoerder van het leger in Italië optreedt, vaardigt hij aanstonds eene proclamatie uit:

„Soldats, vous êtes mal nourris et presque nus. Le gouvernement vous doit beaucoup, mais ne peut rien pour vous. Votre patience, votre courage vous honorent, mais ne vous procurent ni avantage ni gloire. Je vais vous conduire dans les plus fertiles plaines du monde; vous y trouverez de grandes villes, de riches provinces; vous y trouverez honneur, gloire et richesses. Soldats d'Italie, manquez-vous de courage?”

Wij gelooven, dat dit aan duidelijkheid niets te wenschen overlaat en alras bleken het geen zinledige woorden te zijn geweest, die Bonaparte sprak. De veroverde magazijnen, de oorlogsschattingen in geld en in natura, brachten het leger in eene geheel andere conditie. Wij lezen bij Thiers ³⁾: „Les soldats engraisaient, ils mangeaient de bon pain, de bonne viande et buvaient d'excellent vin.”

In de Fransche constitutie van 24 Dec. 1799 deed men een beslis-

1) Men denke bijv. aan een Marceau of Hoche.

2) Cantal (Etudes sur l'Armée révolutionnaire) meent bijv. dat de „moteur révolutionnaire” van den soldaat geheel in het eigenbelang school.

3) Histoire de la Révolution française, II, Livre 33. Het opgestane Pavia mocht drie uur lang geplunderd worden. Massena, in Zwitserland, paste soldijverhoogingen toe.

senden stap, door de belooningen voor den krijgsman, als beginsel in de wetten op te nemen. Zoo luidt art. 87:

„Il sera décerné des récompenses aux guerriers, qui auront rendu des services éclatants en combattant pour l'Etat.”

Dit denkbeeld werd nader uitgewerkt in het Besluit 1), dat wij als bijlage laten volgen en waarbij de toekenning van eerewapens, eertrommelstokken en trompetten, van onderscheidingsteekenen voor goede richtkanonniërs, alle vergezeld van verhoogde soldij, werd geregeld. En dit besluit bleef allermint een doode letter. Reeds spoedig na de uitvaardiging werden een honderdtal eeresabels uitgereikt; aan de soldaten van Marengo werden 145 eeregeweren toegekend, aan de ruitery 20 karabijnen.

Maar ook aan de andere legers wordt door den Eersten Consul gedacht, zoo bijv. aan het leger van Moreau na Hohenlinden; tal van geweren, eere-bijlen, eere-teekenen voor de artilleristen werden voorts toegekend voor het veroveren van een Engelsch schip bij Malta.

En toch, bleek ook deze instelling niet te geven wat men er van verwachtte 2).

In vreedestijd en buiten dienst kon de gelukkige bezitter immers zijn eerewapen slechts weinig vertoonen en het bleek bovendien, dat de extra-soldijen allerlei administratieve bezwaren met zich brachten; en dan waren die versierde wapens nog al erg kostbaar.

Zodoende kwam het Bonaparte wenschelijk voor wederom tot een ander stelsel over te gaan en wel tot het instellen van het „Legioen van Eer”.

In de toelichting tot het ontwerp heet dit: „une institution morale, qui ajoute de la force et de l'activité à ce ressort de l'honneur, qui meut si puissamment la nation française.

C'est une institution politique, qui place dans la société des intermédiaires, par lesquels les actes du pouvoir sont traduits à l'opinion avec fidélité et bienveillance et par lesquels l'opinion peut remonter jusqu'au pouvoir. C'est une institution militaire, qui attirera dans nos armées cette portion de la jeunesse française, qu'il faudrait peut-être disputer sans elle à la mollesse, compagne de la grande aisance.

Enfin c'est la création d'une nouvelle monnaie d'une bien autre valeur, que celle qui sort du trésor public, d'une monnaie dont le titre est inaltérable, et dont la mine ne peut-être épuisée, puisqu'elle réside dans l'honneur français, d'une monnaie enfin qui peut seule être la récompense des actions regardées comme supérieures à toutes les récompenses.”

Het legioen werd op 1 Juli 1802 opgericht; hierbij vielen enkele eigenaardigheden op te merken. Aangezien men, althans in schijn, nog

1) Bulletin des Lois 1799, No. 3503; Correspondance de Napoléon No. 4451.

2) Morvan, le Soldat impérial. Wij willen hierbij opmerken, dat zij ook aanleiding gaf tot scherts. Zoo ontbood Moreau, na afsloop van een grooten maaltijd, zijn kok en overhandigde hem op plechtige wijze een zilveren eerepan.

onder de Republikeinsche instellingen leefde, mochten bijv. aanvankelijk de benamingen: orde, ridder en kruis niet voorkomen, doch had men een Romeinsch voorbeeld, het legioen, gekozen.

Dit legioen omvatte in den beginne 15 cohorten, elk begiftigd met eene jaarlijksche rente van 200.000 francs, waarvan zij moest uitkeeren: aan zeven groot-officieren ieder 5.000 francs, aan twintig commandeurs ieder 2.000, aan 30 officieren ieder 1.000, aan 350 legionnaires ieder 250 francs. Alle militairen, die eerewapenen bezaten, werden in het legioen opgenomen; voorts werden gedecoreerde zieken of invaliden in een tehuis verpleegd 1), enz.

De eerste uitreiking van kruizen had, met zeer veel praal, op 14 Juli 1804 in het Hotel des Invalides plaats en weldra bleek, dat de verwachtingen, die Napoleon van de instelling koesterde in ruime mate werden vervuld. „Het kruis van het Legioen van Eer bleek van uitnemenden invloed te zijn op den ijver en de plichtsbetrachting van leger en vloot en vormde een belooning, welke op den hoogsten prijs werd gesteld” 2).

Op 1 Maart 1808 werd de titel van ridder ingevoerd, terwijl in 1810 werd bepaald, dat de titel kon overgaan op den oudsten afstammeling.

In later dagen heeft Napoleon nog (na Wagram) de orde „des Trois Toisons d'Or” gesticht, en zulks als een bijzonder blijk van tevredenheid over de Groote Armee. De eischen voor het verleenen dezer orde waren evenwel zeer zwaar 2).

Eene andere instelling van groote beteekenis was de Garde. In de oorspronkelijke garde, die later de Oude Garde werd, noemde men den soldaat „monsieur”. Zijn soldij was veel hooger dan bij de gewone regimenten en werd regelmatig betaald, zijn uniform was indrukwekkend. In vreedestijd was hij te Parijs in garnizoen, maar ook te velde had hij de beste kwartieren en verpleging.

Later werd bepaald, dat ieder garde-soldaat den rang van sergeant, de korporaal dien van sergeant-majoor, deze dien van tweede-luitenant, de sergeant dien van adjudant-onderofficier zou bezitten, met het daaraan verbonden tractement; ook de officiersplaatsen waren steeds een rang hooger, zoodat bijv. de bataljons door kolonels werden aangevoerd.

Geeft men zich dan verder rekenschap van de bijzondere beteekenis, die de Garde ook in het gevecht had, zoo ligt het wel voor de hand, dat eene plaatsing daarbij, vooral toen het korps nog niet te groot was geworden, als eene onderscheiding van beteekenis werd opgevat.

1) Voor verdere bijzonderheden verwijzen wij naar: Morvan, le Soldat Impérial, Thiers, Histoire du Consulat, Livre 14 e a. Ook de af te leggen eed is vermeldenswaard, zoomede de bepaling, dat de namen der legionnaires in de hoofdplaats van elke cohorte op marmeren tafelen zouden worden gegrift.

2) Sabron, de Mil. Willemsorde, blz. 4, 23. Het was de belooning der werkelijke verdienste, tegenover de erfelijke adel.

Het eervolle hiervan viel somtijds aan geheele korpsen ten deel. Zoo lezen wij, hoe nà *Montereau* (1814) de Gensdarmes in de Garde worden opgenomen, terwijl in denzelfden veldtocht ook de Gardes d'Honneur daartoe heetten te behooren 1).

Een door den keizer zeer geliefkoosde onderscheiding bestond daarin, dat hij den korpsen eenige vleiende woorden toevoegde, welke dan, evenals de namen der veldslagen, waarin het korps zich had onderscheiden, op de vaandeldoeken werden geplaatst.

„Il n'a jamais vu une demi-brigade, qu'il ne lui ait persuadé, qu'il la regardait comme la première de l'armée; il leur parle souvent et leur dit toujours quelque chose de vigoureux; il a donné à chaque demi-brigade des drapeaux magnifiques où sont écrits en grandes lettres d'or les noms des batailles où elle s'est distinguée. Elles y ont ajouté en conséquence, pour les soldats les mots d'orgueil, que leur avait dits le général; la 57e: La terrible 57e; la 18e: Vous, 18e, je vous connais, l'ennemi sera battu; la 32e: J'étais tranquille, la 32e était là . . .” 2).

Zoo was het 14e de Ligne: het dappere, het 36e: het beroemde, het 9e Légère (*Marengo*): het onvergelykelijke, het 32e (*Mantua*): het onoverwinnelijke enz. enz.

Tegen den commandant van het 44e regiment heet het: uwe 3 bataljons zijn er 6 waard; en de regimenten 46 en 47 worden te zamen als „brigade de fer” betiteld 3).

Nauw aan het vorenstaande sloot zich het gebruik aan, de korpsen in de dagorders of in het bulletin eervol te vermelden; het heet dan, dat eene afdeeling „zich deed opmerken” of „zich met roem heeft bedekt”. En behalve de korpsen werden eveneens wel afzonderlijke personen genoemd. Zoo bijv. na de slagen bij *Montmirail* en *Etoges* o. a. de korporaal *Leroy* en de soldaat *Varenne* van het 136e Regiment.

Maar ook mondeling wist *Napoleon* te eeren. Tegen *Massena* zegt hij (1796): „Van uwe lieden telt ieder dubbel”. Aan *Soult* roept hij toe, bij *Austerlitz*: „ge zijt de beste manoeuvreerder van mijn rijk”, waarop deze antwoordt: „Ik wil 't gelooven, Sire, daar gij het zegt.” En wanneer de maarschalk vervolgens orders vraagt, heet het: „Ga maar voort, heer maarschalk, gij kent het evengoed als ik.” In 1814 eindelijk, krijgt *Soult* nog te hooren: „Ik schenk U mijn geheele vrouwen, meer heb ik niet te geven”

Van *Drouot* heette het; „*Drouot c'est la vertu*”, van *Letort*:

1) Men leze eens de *Ségur*, du Rhin à Fontainebleau (blz. 33, 102).

2) *Chuquet*, Journal de voyage du général *Desaix*. De adelaars, die *Austerlitz* hadden medegemaakt, werden met een gouden kroon versierd.

3) Na *Lutzen* neemt *Napoleon* den hoed af voor zijne jonge troepen. „Nooit zoolang ik de eer heb legers te commandeeren, bewonderde ik zoozeer de Fransche dapperheid” klinkt het daarbij.

„Men kon niet dapperder zijn; niemand bezat zooveel feu sacré, dat zich aan den troep mededeelt, zijn voorbeeld maakte de vreesachtigsten tot helden 1).

De 27-jarige brigadegeneraal St. Croix werd in de Tuilerien begroet met de woorden: „Dat is de stof, waarvan ik mijne maarschalken maak.” En zoo zouden wij voort kunnen gaan.

Met dotaties was Napoleon zeer vrijgevig. De inkomsten van Suchet bijv. bedroegen, alleen uit de vischvijvers van Albufera, reeds 300.000 francs. La Salle kreeg 50.000 francs rente, Grouchy 45.000, Reille 60.400, Oudinot en Mortier 100.000, Sebastiani 120.000.

Maar ook de troepen konden dikwijls op extra-belooningen rekenen; bij den intocht in Berlijn kregen zij bijv. een maand extra-soldij.

Titels werden evenmin gespaard en wij mogen het wel bekend achten, op hoe ruimen schaal vorsten en hertogen, om van lageren adel te zwijgen, door den Keizer werden geschapen 2).

Uitteraard waren ook de bevorderingen bij keuze talloos, en hieronder mogen vooral die op het slagveld, of terstond na de overwinning, worden aangestipt; deze toch maakten den grootsten indruk.

Na Ebelsberg werd bijv. een piepjong artillerie-luitenant door Oudinot voor bevordering bij keuze voorgedragen, doch verzocht, liever het kruis te mogen ontvangen. „Ach, ge zijt immers veel te jong,” voegt hem de keizer toe „ge hebt nog niet eens een baard.” Maar het antwoord: „Sire, het was niet de baard, die gisteren commandeerde,” beviel Napoleon zoozeer, dat deze officier aanstonds kapitein werd en het kruis kreeg 3).

Aangezien het den keizer er vooral om te doen was betoonde dapperheid te beloonen, was zelfs geringe ontwikkeling niet altijd een beletsel voor bevordering. Van generaal Gros, een geweldig strijder met weinig taalkennis, zegt Napoleon droogjes: „Op het slagveld vond ik zijn Fransch zeer leesbaar.” Ten behoeve van oude getrouwen, die lezen noch schrijven konden, werd de betrekking van vaandeldrager met zijne assistenten, ingesteld 4).

Welk een krachtige prikkel school alleen reeds in de gegronde hoop op buitengewone bevordering!

Wij dienen ons eenigszins te beperken en willen derhalve volstaan

1) De maarschalken namen dit over. Zoo spreekt Soult tegen den majoor Dulong, die in Portugal het brugdéfilé van Amaranthe had geopend: „Dank, in naam van Frankrijk,” drukt hem de hand en draagt hem voor kolonel voor.

2) Bleibtreu, die Grosze Armee, II 289.

3) id. 129, 173.

4) Corresp. 13574.

met het kortelings aanduiden van nog enkele, door dezen heerscher aangewende middelen.

Toen bijv. het 3e Regiment Beiersche Chevaux-légers (1809) zich bijzonder had onderscheiden, decoreerde Napoleon persoonlijk een der wachtmeesters, koos het regiment als lijfwacht bij den intocht in Landshut en gaf dien dag als woord uit: „Dapperheid en Beieren.”

Na Asperen schonk hij den garde-jager R o m e u f, wiens kruis door sabelhouwen was vernield, het eigen kruis van de borst.

Wij lezen verder, hoe het 22e Dragonderregiment, in plaats van de gebruikelijke groene, r o o d e helmveeren kreeg, als dank voor de handige arrestatie van den Hertog van Enghien. Men was echter met dien bloedkleur, als herinnering, slechts matig ingenomen. En eindelijk zouden wij nog melding kunnen maken van het betalen van schulden, het zoeken van rijke echtgenooten, van het adopteeren van weezen, het doteeren van weduwen, het verleenen van pensioenen. Er is zelfs „embarras de choix”. Doch één ding is wederom duidelijk en voor iedereen tastbaar: in dit alles ligt systeem!

Het zou inderdaad verleidelijk zijn om op deze wijze nog andere legers en veldheeren te bestudeeren, echter willen wij onze lezers niet vervelen en bovendien: plus cela varie, plus c'est la même chose.

Derhalve zullen wij uitsluitend voor ons eigen leger nog een oogeblik de aandacht vragen.

III.

In de dagen onzer Republiek werden bij herhaling bedankbrieven, douceurs of geschenken toegekend, terwijl ook wel een gouden-eere-medaille of halsketen werd verleend en men gaarne praalgraven voor de gesneuvelde helden oprichtte.

De verdediger van de Willemstad (1793), Baron van Boetslaer, werd door de Staten-Generaal begiftigd met een gouden eeredegen, waarop het wapen der stad was gegraveerd. Ook de overige officieren, daarbij aanwezig, ontvingen eeretekenen, echter niet van staatswege bekostigd, doch betaald van penningen van particuliere zijde bijeengebracht.

Verschillende zeeofficieren, die aan den zeeslag bij Doggersbank (1781) hadden deelgenomen ontvingen voorts draagmedailles als ereblijk.

Ofschoon er derhalve ook voorheen wel voorbeelden van belooningen zijn aan te geven, zien wij deze eerst onder Koning L o d e w i j k in meer regelmatigen vorm verleenen. Zoo was hij de schepper van de Orde der Unie, een pendant van het Legioen van Eer 1), welke orde echter aan militairen beneden den rang van officier niet werd verleend; voor dezen was een medaille bestemd.

Overigens lezen wij, hoe aan de militairen, die op 4 Sept. 1809, onder

1) Sabron. De Militaire Willemsorde.

bevel van Cort Heyligers, hadden deelgenomen aan het doorwaden van de Schelde en den aanslag op het fort Bath, als onderscheiding, op de linkerzijde van hun uniform, een in goud geborduurde ruit, waarop een sabel omgeven door lauwertakken, en voorts een maand dubbel tractement werd toegekend.

Bij het herstellen onzer onafhankelijkheid begon de stroom van belooningen en onderscheidingen zeer mild te vloeien.

Graaf Benkenдорf ontvangt een eeredegen voor de bevrijding van Amsterdam; het regiment kozakken, dat op 25 Nov. 1813 het eerst aldaar was binnengetrokken, krijgt zilveren trompetten.

Graaf von Bulow wordt met een gouden eeredegen begiftigd (6 Febr. 1813) en met een lijfrente van 1000 dukaten 1), welke in 1815 zelfs erfelijk op zijne nakomelingen overging en dientengevolge nog steeds op onze oorlogsbegroting prijkt.

Aan Wellington schonk onze koning den titel „Prins van Waterloo”, een dotatie van f 20.000 per jaar en het grootkruis der Militaire Willemsorde, terwijl de Prins van Oranje o. a. met de domeinen van Soestdijk en Tervueren werd vereerd.

En hiermede zijn wij aangeland bij tal van instellingen, die ook thans nog bestaan, doch klaarblijkelijk wortelen in het verleden.

1. De Grenadiers en Jagers.

Zooals bekend dragen deze korpsen de garde-lissen, granaat of hoorn, en hadden voorheen hooger soldij dan de overige infanterie-regimenten. De grenadiers alleen bezitten schelleboomen en het recht den marsch „Turf in je ransel” te spelen.

De voornaamste bepalingen 2) luiden:

Art. 7. Aan de Afdeeling Grenadiers zal, bij vereeniging van troepen, steeds de regtervleugel derzelve worden gegeven 3).

Art. 8. De meergemelde Afdeeling Grenadiers zal uit een keur van officieren en manschappen worden samengesteld; de plaatsing bij dezelve moet diensvolgens als eene onderscheiding worden aangemerkt, tot eer verstreken en als eene belooning voor goede diensten worden beschouwd.

Voorts lezen wij: dat vrijwilligers, bij wijze van belooning voor dienstijver en goed gedrag, miliciens bij keuze door de chefs, onderofficieren en korporaals „door verplaatsing van verdienstelijke en zich die onderscheiding waardig gemaakt hebbende” personen zullen worden aangevuld.

De plaatsing bij de Jagers (art. 16) is mede een onderscheiding voor den officier; voor de lageren is het een eer tot den dienst bij deze bataljons te worden toegelaten, een goed gedrag hiervoor een eerste vereischte.

In hoeverre nu, behalve aan de vereischte lengte, overigens nog aan

1) Kon. Besl. 6 Febr. 1814 en 8 Juli 1815.

2) Kon. Besl. 7 Juli 1829, No. 104, voorts V. B. U. blz. 99 e. a.

3) Ingevolge art. 73 Garnizoensdienst bezetten de stedelijke schutterijen den regtervleugel.

de gestelde eischen wordt en kan worden vastgehouden, behoeven wij wel niet toe te lichten. Hoe localisatie van de militie, of bevorderingen van het kader volgens een wapenlijst zich daarmede verdragen, ligt voor de hand. Zodoende rijst van zelf de vraag, wat eigenlijk (afgescheiden van de traditie) in een vredeleger met korten oefentijd de beteekenis van een keurtroep is?

In gewijzigden vorm hebben wij deze gedachte echter zien herleven in de Stormtroepen. „Plaatsing bij de stormtroepen moet door kader en manschappen als een onderscheiding worden beschouwd” 1). Een onderscheidingsteeken voor deze militairen is dan ook vastgesteld, terwijl de officieren en onderofficieren, er toe behoorende, buiten dienst den dolk mogen dragen 2).

2. Ridderorden c. a.

Op 30 April 1815 werd de Militaire Willemsorde bij K. B. ingesteld en werd tevens een reglement der orde uitgegeven. Wij kunnen de lezing hiervan zeer aanbevelen 3). Hetgeen ons daarbij vooral treft zijn: de redenen voor het verleenen gesteld, de riddersoldij voor militairen beneden den rang van officier, zoomede de verschillende bepalingen, die aan de opneming in de orde luister moeten bijzetten (het eerbewijs voor de ridders, de accolade, het aan tafel noodigen, het vereenigen der ridders bij de uitreiking, het ceremonieel der begrafenis van een ridder etc.).

Aan deze orde werd later de Medaille voor Moed en Trouw (bestemd voor Inlandsche militairen) toegevoegd, terwijl ook de „eeresabel” verscheen 4), aanvankelijk slechts voor officieren van het Nederlandsch-Indische leger bestemd, sedert 1867 ook voor officieren „van het leger en van de schutterijen, hier te lande.”

Dan vestigen wij de aandacht op het „algemeen eereteeken 5) voor belangrijke krijgsverrigtingen”, zoomede op de bepalingen betreffende het eereteeken 6) „voor eervolle vermelding”, welk laatste een zichtbaar blijk bedoelt te geven van de eervolle melding, die een militair te beurt valt. De overige Nederl. ridderorden kunnen mede aan den militair worden verleend.

Wij willen hier voorts melding maken van het, ook bij ons, bestaand

1) Aanwijzingen voor de opleiding van stormtroepen.

2) Legerorders 1917, A. No. 102; 1918 B. No. 164, 1919 A. No. 24.

3) V. B. U. blz 4 en 11, 120; Sabron, de Mil. Willemsorde; Verstege, Mil. Hist. Terugblik (vooral blz. 116), vermeldt verschillende gevallen, waarin de orde ten onrechte is toegekend.

4) Ind. Staatsblad 1855, bijblad No. 275; zie voorts V. B. U. blz. 147. Eene herziening der bepalingen ware niet ontijdig.

5) V. B. U. blz. 154. Daarnevens bestaan of bestonden nog afzonderlijke medailles, zooals de Atjehmedaille, het Lombokkruis, de Javamedaille, het Metalen kruis, de Citadelmedaille. e. d.

6) V. B. U. blz. 264.

gebruik, geheele korpsen te eeren, hetzij door inscripties 1) op de vaandels te plaatsen, dan wel door het bevestigen van de Mil. Willemsorde 2), of andere kruizen of medailles daaraan.

Dan willen wij nog noemen het „onderscheidingsteeken voor langdurigen dienst door officieren” 3), bepaaldelijk bedoeld tot het beloonen van een eervollen, langdurigen Nederlandschen effectieven diensttijd van officieren. Wij vermeenen echter, dat dit kruis, juist doordien het aan ieder officier op zijn beurt gegeven wordt, zijne waarde als „onderscheidingsteeken” heeft verloren.

Voorts kan de minister nog eene betuiging van tevredenheid bij legerorder 4) geven; ook kan het recht worden verleend de uniform te blijven dragen enz.

3. Bevordering bij keuze.

De Bevorderingswet voor de Landmacht 1902 laat in oorlogstijd veel vrijheid „ter belooning van een schitterend wapenfeit en van eene uitstekende militaire daad” (art. 12). Zij kent de bevordering bij keuze, ook in vreedstijd, voor zoodanige officieren, die boven andere officieren van hunnen rang uitmunten door moedig en beleidvol gedrag, door bijzondere talenten, kennis, geschiktheid en aanleg, door ijverige beoefening der krijgswetenschap, door aanhoudend loffelijk gedrag en prijzenswaardigen ijver, of wel door verdienstelijke verrichtingen (art. 14).

Dit wetsartikel is zeer schoon, maar het papier is geduldig, en blijkbaar is het uitmunten in ons leger niet gemakkelijk.

4. Eindelijk willen wij, voor zooveel het personen betreft, nog wijzen op de mogelijkheid adeldom te verleenen (Grondwet, art. 65) of dotaties, iemand te benoemen tot eere-chef van een regiment of te bepalen, dat een schip (van Speyk) 5) der vloot, altijd naar hem zal heeten (of ook een gebouw?).

En, voor wat de korpsen betreft: het praedicaat „Koninklijke”, het richten van eene openlijke dankbetuiging, het tot keurkorps verklaren, zijn pakkende onderscheidingen Tegen toevoegingen aan de uniform of verhoogde soldij verzetten zich wellicht de geest des tijds en de „egalisatie”?

Wanneer wij thans ons arsenaal eens overzien, zoo blijkt het nog al een en ander te bevatten, m. a. w. ook onze regeeringspersonen schijnen het belang van deze materie wel te hebben gevoeld. Echter schuilt een

1) V. B. U. blz. 751.

2) Reglement der M. W. O. art. 18. De bataljons van het N. O. I. leger Nos. 3, 7 en 9 zijn hiermede vereerd.

3) V. B. U. blz. 81 en 145. Voor de lagere milirairen de „W” of de ronde medaille.

4) V. B. U. blz. 142.

5) Dit is door Willem I gelast. (Zie de Bas, Prins Frederik IV, blz. 541).

bezwaar vooral daarin, dat de meeste der aangegeven belooningen en onderscheidingen alleen voor oorlogstijd toepassing zullen vinden, terwijl toch ook voor vreedstijd iets dergelijks dient te bestaan.

Wij hebben thans militaire strafwetten, de a. s. officier krijgt les in strafrecht, er bestaat een strafstelsel, de man heeft een straflijst . . .

!-n
 Waarom bestaat er ook geen stelsel van beloonen, geen lijst van belooningen, waarom wordt aan de kunst van beloonen, bij de opleiding der officieren, zelfs geen woord gewijd?

Zou de geest der weermacht, waarover thans zoo langademige be-
 toogen worden gehouden, hiervan geen invloed ten goede ondervinden?

Mit Strafen und Belohnungen leitet man die Menschen . . .

Resumeerende achten wij het, niet slechts in oorlogsjaren, doch zeker eveneens in den sleur van het vredesleven, dringend noodig de eerezucht te prikkelen, tot wedijver op te wekken, bijzondere plichtsbetrachting en toewijding te beloonen. Dit is zelfs een legerbelang van de hoogste orde.

Dit stelsel van beloonen behoeft — o, zuinige Nederlander — in vredesdagen volstrekt niet pompeus te zijn of veel te kosten, immers kunnen vele belooningen tamelijk eenvoudig zijn.

Men late bijv. de ouders van dienstplichtigen eens weten, indien hun zoon uitblinkt; men geve den milicien, die met groot verlof gaat, c. q. een loffelijk getuigschrift mede; men bevordere flinke soldaten tot soldaat 1e klasse; men kieze kleine onderscheidingsteekenen voor toevoeging aan de uniform 1); men publiceere in de militaire periodieken of in de Legerorders, welke afdeeling zich onderscheidde; men verleene de compagnie, die bij eene zware oefening geen uitvallers had eens een paar dagen verlof 2); men geve den compagnies-commandant de beschikking over eenig geld voor prijzen enz. enz.

En ten opzichte van officieren en kader zij men met lof, met bijzondere bevordering voor hen, die zulks verdienen, en in het algemeen met onderscheidingen, toch vooral niet te karig.

Nivelleeren en automatisch bevorderen mogen gemakkelijk zijn en de massa bevredigen, inderdaad werken zij beide uitdoovend op al het betere, dat in den mensch sluimert.

Incidis in Scyllam, cupiens vitare Charybdin!

1) Wij denken bijv. aan onderscheidingsteekenen voor patrouille-commandanten, ordonnansen, seiners, afstandschatters e. d. Waar zijn toch onze scherpshutters van voorheen gebleven?

2) Mits hiervoor s. v. pl. geen zwaar-op-de-handsche regeling komt; de kunstproducten van Mr. Pennewip bezorgen ons kunde rillingen, en niet ons alleen.

BIJLAGE.

Arrêté des Consuls de la République, qui règle le mode et la nature des récompenses nationales à décerner aux militaires.

Du 4 Nivôse.

Les Consuls de la République, considérant que l'article 87 de la Constitution porte, qu'il sera décerné des récompenses nationales aux guerriers, qui auront rendu des services éclatans en combattant pour la République, et voulant statuer sur le mode et sur la nature de ces récompenses; après avoir entendu le rapport du ministre de la guerre, Arrêtent ce qui suit:

Art. I. Il sera donné aux individus des grades ci-dessous désignés, qui se distingueront par une action d'éclat; savoir,

1°. Aux grenadiers et soldats, des fusils d'honneur, qui seront garnis en argent;

2°. Aux tambours, des baguettes d'honneur, qui seront garnies en argent;

3°. Aux militaires des troupes à cheval, des mousquetons ou carabines d'honneur, garnis en argent;

4°. Et aux trompettes, des trompettes d'honneur en argent. Les fusils, baguettes, mousquetons, carabines et trompettes porteront une inscription contenant les noms des militaires, auxquels ils seront accordés, et celui de l'action pour laquelle ils les obtiendront.

II. Les canonniers-pointeurs les plus adroits, qui dans une bataille, rendront le plus de services, recevront des grenades d'or, qu'ils porteront sur le parement de leur habit.

III. Tout militaire, qui aura obtenu une de ces récompenses, jouira de cinq centimes de haute-paie par jour.

IV. Tout militaire qui prendra un drapeau à l'ennemi, fera prisonnier un officier supérieur, arrivera le premier pour s'emparer d'une pièce de canon, aura droit, par cela seul, chacun suivant son arme, aux récompenses ci-dessus.

V. Il sera accordé des sabres d'honneur aux officiers et aux soldats, qui se distingueront par des actions d'une valeur extraordinaire, ou qui rendraient des services extrêmement importants.

Tout militaire, qui aura obtenu, un sabre d'honneur, jouira d'une double paie.

VI. Les généraux en chef sont autorisés à accorder, le lendemain d'une bataille, d'après la demande des généraux servant sous leurs ordres et des chefs des corps, les brevets des fusils, carabines, mousquetons, grenades, baguettes et trompettes d'honneur.

Un procès-verbal constatera, d'une manière détaillée, l'action de l'individu ayant des droits à une des marques distinctives. Ce procès-verbal sera envoyé, sans délai, au ministre de la guerre, qui fera expédier sur-le-champ à ce militaire la récompense, qui lui est due.

VII. Le nombre des récompenses accordées ne pourra excéder celui de trente par demi-brigade et par régiment d'artillerie, et il sera moindre de moitié pour les régiment de troupes à cheval.

VIII. Les demandes pour des sabres seront adressées au ministre de la guerre vingt-quatre heures après la bataille; et les individus pour lesquels elles auront été faites, n'en seront prévenus par le général en chef, que lorsque le ministre les aura accordés: il ne pourra pas y en avoir plus de deux cents pour toutes les armées.

IX. Les procès verbaux dressés par les chefs des corps, généraux, et par le général en chef d'une armée, lesquels constateront les droits de chaque individu à l'une des récompenses indiquées, seront immédiatement imprimés, publiés, et envoyés aux armées par ordre du ministre de la guerre.

Le premier consul, signé Bonaparte. Par le premier Consul: le secrétaire l'état: signé Hugues B. Maret. Le ministre de la guerre, signé Alex. Berthier.

Handwritten: Aan alle die in Tactiek e Veldleger instructie geven

De Organisatie van den Nederlandschen Verlichtingsdienst,

DOOR

J. J. C. P. WILSON,

Eerste Luitenant der Genie, Leeraar b/d K. M. A.

INLEIDING.

Tijdens de mobilisatiejaren heeft zich in ons land de verlichtingsdienst — vóór 1914 een zeer misdeelde tak van dienst, waarbij de proefnemingen nog steeds voortduurden — ontwikkeld tot een hoogte, waarvan men voor een vijftal jaren niet zou hebben gedroomd. De organisatie van dit onderdeel onzer weermacht is vrijwel onbekend. Ze is — evenals die van de overige onderdeelen der Genie — nog al ingewikkeld, een gevolg van het feit, dat zoowel bij het Veldleger als in de Liniën en Stellingn materieel is ingedeeld.

In onderstaande regelen wordt de bestaande organisatie uiteengezet en zal vervolgens worden gewezen op wat m. i. in deze organisatie verbetering behoeft. Bij deze opmerkingen zal voorloopig rekening worden gehouden met de bestaande sterkte van het Veldleger. Zal toch eenerzijds niet mogen worden gerekend op ontwapening, anderzijds mag ook niet worden aangenomen, dat in de eerste jaren aanmerkelijke legeruitbreiding is te verwachten ¹⁾. En zelfs al ware dit zoo, dan is het — naar mijne meening — zeer voorbarig hierop vooruit te loopen, vooral bij het samenstellen van de organisatie van een ondergeschikten tak van dienst, daar men toch een „greep in de lucht” doet.

Opgemerkt zij, dat, vóór het bestudeeren van dit artikel, van den lezer bekendheid moet worden verondersteld met het tactisch gebruik van 2 groepen zoeklichten:

1°. de Beveiligingszoeklichten, optredend in sectieverband (elke sectie vormt een tactische eenheid) en

2°. de Nabijverdedigingszoeklichten (h. t. l. hoofdzakelijk de gaszoeklichten), die direct worden toegevoegd aan de Compagnies-, Batterij- en Mitrailleurcommandanten in eerste linie.

Ik vermeen hiervoor te mogen verwijzen naar een artikeltje van mijn hand „Over het tactisch gebruik van zoeklichten”, waarin in het eerste gedeelte een uiteenzetting wordt gegeven van het verschil in het tactisch gebruik van deze beide groepen (Mavors, September 1918)

¹⁾ Juist een week na het schrijven van dit gedeelte werd „de motie Bomans” in de Tweede Kamer aangenomen.

en verwijst den belangstellenden lezer verder naar de September-aflevering 1918 van het Militair Technisch Tijdschrift, waarin hij eenige nadere gegevens omtrent de Beveiligingszoeklichten aantreft.

2. BESTAANDE VREDESORGANISATIE.

In het boekwerk „Vredesorganisatiën I”, 1918, wordt op pag. 86 de organisatie aangetroffen van de tijdens de mobilisatie geboren „Verlichtings- en Radiotelegraafcompagnie”. Over de lijdensgeschiedenis van vóór 1914 wil ik hier zwijgen; slechts zij vermeld, dat — waar in bijna alle staten verlichtingsafdeelingen bestonden — in ons land deze dienst ressorteerde onder „Speciale Diensten” bij de Genietroepen en dat de zoeklichten van de Kustforten bij de Artillerie in beheer waren.

De samenvoeging van Verlichtings- en Radiotelegraafstroepen moge misschien op het eerste gezicht eenigszins zonderling lijken, bij nadere beschouwing zal blijken, dat de Radiotelegraaf — vooropgesteld, dat er geen zelfstandige compagnie van wordt geformeerd — het best bij de verlichtingsafdeeling kan worden ondergebracht. Bij beide diensten toch bezigt men sterkstroom, bij de telegraafafdeelingen daarentegen zwakstroom. Een indeeling bij de telegraafcompagnieën is dan ook geheel onlogisch, al zou de naam den leek op de gedachte kunnen brengen, dat zulks gewenscht ware.

Toch geeft de combinatie Radiotelegraaf-Verlichtingstroepen aanleiding tot opmerkingen. Het is voor den Genieofficier met zijn toch al veelomvattenden troependienst (Pioniers, Spoorwegtroepen, Telegraaf, Verlichtings-, Radiotelegraafafdeeling en misschien nog Pontonniers), om van den stafdienst niet te spreken, al moeilijk zich in één der electrotechnische dienstvakken in te werken. De opleiding aan de K. M. A. geeft in deze richting zeer weinig en de bij één van deze diensten ingedeelde officier heeft derhalve maanden noodig om in de zaak te komen en nog langeren tijd om er een goed officier bij te worden. Hij wordt dus — gelijk ook uit de Vredesorganisatie blijkt — ingedeeld bij de verlichtings- of bij de radiotroepen. Dit geldt ook voor het mindere personeel, zoodat dus in de Compagnie een splitsing in twee afdeelingen ontstaat. Maar de Commandant? Ook deze is specialist op één der twee gebieden en het logische gevolg is, dat allicht één der beide diensttakken in de verdrukking komt.

Daar komt nog iets bij. De compagnie is al enkele jaren oud (ik meen, dat ze in 1916 is opgericht, althans op papier) en de sterkte van toen is niet die van nu. De sterkte der verlichtingstroepen, loopt al in de duizenden en ook de radiotelegraafafdeeling is een sterk groeiend kind. Het is dus te hopen, dat spoedig een splitsing der compagnie in twee compagnieën moge volgen, te meer, waar ook in oorlogstijd de beide diensten geheel gescheiden worden gehouden. En dit is zeer gewenscht; de betrekking van „Chef van het Verlichtings-

park" (d. i. de commandant van den verlichtingsdienst in zijn vollen omvang) is zóó veelomvattend, dat het brengen van de Radioafdeelingen onder zijn beheer in oorlogstijd niet anders dan te betreuren zou zijn.

In oorlogstijd bestaat er dus volledige scheiding, in vreedestijd alleen administratieve vereeniging, maar overigens scheiding; laat ons hopen, dat zeer spoedig de beide diensten geheel los van elkaar worden gemaakt. Het kan niet anders dan in 's lands belang zijn.

DE BESTAANDE OORLOGSORGANISATIE.

Bij mobilisatie wordt opgericht het Verlichtingspark. Tot dit Verlichtingspark behooren:

- a. De staf.
- b. De werkplaatsen.
- c. De verlichtingsafdeelingen bij het Veldleger.
- d. De zoeklichtafdeelingen.
- e. De verlichtingsdiensten in Stellingen en Liniën.
- f. De kustverlichtingszoeklichten.
- g. De zoeklichten op geïsoleerd liggende kust- en sperforten.
- h. De hoogspanningsafdeeling.
- k. De oefeningsafdeeling voor opleiding van personeel (als het ware het depôt).

Ad a. De Staf van het Verlichtingspark — rechtstreeks ressorteërend onder den Inspecteur der Genie — wordt gevormd door den Chef van het Verlichtingspark en het hem toegevoegde administratieve en technische personeel. Dit laatste is belast met het ontwerpen van plannen voor elektrische verlichting van kampen, fort en e. d., de uitvoering van die plannen, het aankopen van machines (motoren, dynamo's, locomobielen), het houden van toezicht op uit te voeren orders en het keuren van afgeleverd materieel e. d. Dit personeel bestaat hoofdzakelijk uit Reserve-Officieren, die ingenieur zijn.

Ad b. In de werkplaatsen, die tijdens de mobilisatiejaren steeds zijn uitgebreid, worden reparaties verricht en worden de aangekochte onderdeelen tot bruikbare installaties samengesteld. Aan het hoofd ervan staat een Officier van Materieel, bijgestaan door enkele andere Officieren. Onder hem ressorteëren tevens de afdeelingen „Inkopen" en „Verzendingen", welke laatste alle hierboven opgenoemde onderdeelen van reservematerieel en verbruiksbehoeften (die dus centraal worden ingekocht) voorziet en bovendien o. m. belast is met de distributie van elektrische zaklantarens voor het geheele leger.

Ad c. Bij elke divisie van het Veldleger is ingedeeld een Verlichtingsafdeeling, die de troepenafdeelingen in het gevecht voorziet van nabijverdedigingszoeklichten (te bezigen bij het afslaan van stormaanvallen). Omtrent de organisatie dezer afdeelingen en een enkele daarin te brengen verbetering moge nogmaals worden verwezen naar „Mavors" (September-aflevering 1918).

Ad *d*. Tijdens de mobilisatie was een gedeelte van de (electrische) beveiligingszoeklichten (grootendeels half-mobiele installaties) ingedeeld in bepaalde, bedreigde stellingen en groepen, terwijl een ander gedeelte op de meest belangrijke gedeelten van de kust was opgesteld. De overige beveiligingszoeklichten, deels bespannen, deels automobiel waren vereenigd tot eenige mobiele zoeklichtafdeelingen, die naar gelang van den oorlogstoestand toegevoegd zouden worden aan de divisien, dan wel elders zouden optreden en o. a. aan de kust voor aanvulling zouden dienen.

Ad *e*. Het in een groep, stelling of stellinggedeelte ingedeelde zoeklichtmaterieel, dat dus zoowel de beveiligings- als de nabijverdedigingszoeklichten omvat, is vereenigd tot een z g. „verlichtingsdienst” onder een Chef van den Verlichtingsdienst, die ten volle verantwoordelijk is voor het onderhoud van het materieel, de aanvulling van personeel en verbruiksbehoeften, het spoedig verrichten van herstellingen e. d. Hij is dus technisch commandant. De bezettingstroepen leveren de noodige officieren en onderofficieren voor den waarnemingsdienst.

Ad *f* en *g*. Zooals reeds onder *d* werd opgemerkt, bevinden zich ten allen tijde aan de kust eenige half-mobiele installaties en wel op de belangrijkste punten en op de kustforten. Deze kustverlichting wordt in oorlogstijd aangevuld met een aantal mobiele krachtige zoeklichten.

Ad *h*. De hoogspanningsafdeeling is belast met den aanleg en het opruimen van afsluitingen onder hoogspanning staande. Voor het laatste doel moet ze zich aan de spits van het leger bevinden (derhalve bij de verkennings- of zelfs bij de ophelderingscavalerie) en dus snel verplaatsbaar zijn (automobielen, rijwielen).

E. GEWENSCHTE ORGANISATIE VAN DEN VERLICHTINGSDIENST BIJ MOBILISATIE.

1. *Inleiding*. De verlichtingsdienst moet bij mobilisatie een geheel zelfstandige tak van dienst blijven, rechtstreeks staande onder de bevelen van den Inspecteur der Genie. Dit was reeds het geval.

De organisatie der verlichtingsafdeelingen bij de divisien behoeft geen wijziging; het indeelen van een ondercommandant (officier of d.d. officier) is evenwel zeer gewenscht (Zie Mavors, September 1918).

Bij elke divisie zal — voor den bewegingsoorlog — organiek een zoeklichtafdeeling (beveiligingszoeklichten) behooren te worden ingedeeld. Het in reserve houden van deze zoeklichten verdient geen aanbeveling, daar men ze plotseling noodig kan hebben.

De organisatie der kustverlichting is goed en behoeft geen noemenswaardige wijziging.

2. *Het personeel*. Voor de bediening van de zoeklichten moet beschikt worden over het volgende personeel:

1°. Sectie beveiligingszoeklichten met paardentractie. (Veldleger).

a. 1 officier, technische commandant, tevens hoofdwaarnemer.

- b.* 2 sergeanten, commandanten der installaties.
- c.* 2 sergeanten of korporaaals, eerste zoeklichtbedienden 1).
- d.* 4 soldaten, tweede en derde zoeklichtbedienden.
- e.* 4 soldaten (waarvan zoo mogelijk 2 korporaaals), eerste en tweede motorbedienden 1).
- f.* 4 soldaten, telefonisten 1) en reservepersoneel.
- g.* 16 paarden (voor elk voertuig vier).
- h.* 8 treinsoldaten (vier op de vóórspannen, vier op de bokken der voertuigen).

2°. Sectie beveiligingszoeklichten met autotractie (Veldleger) *a, b, c, d* en *f* als boven.

e. 4 soldaten (waarvan zoo mogelijk 2 korporaaals), eerste en tweede motorbediende, tevens chauffeur.

g. Indien het personeel niet op de auto's der installaties kan worden vervoerd, wordt een volgauto met 1 chauffeur toegevoegd

Opm. Voor bij stelling- of groepsreserve ingedeelde mobiele beveiligingszoeklichten geldt dezelfde organisatie; eveneens voor de mobiele zoeklichten, die de kustverlichting moeten voltooien.

3°. Sectie beveiligingszoeklichten (halfmobiel) met stationnaire stroombron (locomobiel of op betongefundeerden motor) (in Stellingen of permanent aan de kust).

De officier, dienstdoende als hoofdwaarnemer, wordt geleverd door één der tactische wapens; technisch commandant is de chef van den verlichtingsdienst in het stellingedeelte of de chef van de kustverlichting.

a. 2 sergeanten, commandanten der installaties.

b, c, als *c* en *d* onder 1°.

d. 4 soldaten (waarvan zoo mogelijk 2 korporaaals), bij motorinstallaties als motorbediende, bij installaties met locomobielen als machinisten. In het laatste geval bovendien per sectie 4 man als handlangers bij de machines (kolen- en wateraanvoer etc.)

e. als *f* onder 1°.

4°. Gaszoeklichtwagen met 6 gaszoeklichten. (Verlichtingsafdeeling. Veldleger).

a. 1 sergeant, commandant.

b. 2 korporaaals.

c. 12 bedieningsmanschappen (2 per lamp).

d. 1 treinsoldaat en 2 paarden.

5°. Gaswagen (Verlichtingsafdeeling-Veldleger).

a. 1 korporaal, commandant.

b. 2 soldaten.

1) Voor de zoeklichtbedienden worden electriciens genomen, voor de motorbedienden chauffeurs, motorreparateurs enz., voor de telefonisten bij voorkeur zwakstroom-electriciens en instrumentmakers.

c. 1 treinsoldaat en 2 paarden.

60. Gaszoeklichten in Stellingen.

Per zoeklicht 2 soldaten. Eenige zoeklichten staan onder een korporaal of sergeant.

Opn. Voor de gaszoeklichten kan het technisch minder ontwikkeld personeel worden gebezigd, mits per gaszoeklichtwagen enkele meer ontwikkelde manschappen zijn ingedeeld.

3. *Organisatie van de organiek bij de divisie in te deelen zoeklichtafdeeling.*

Een onderlinge tusschenruimte van 1500 M. tusschen de zoeklichtsecties moet als ruim voldoende worden beschouwd, hetgeen leidt tot een zoeklichtafdeeling van 3 secties per Nederlandsche Divisie. Een eerste vraag is: „Moeten deze secties automobiel of bespannen zijn?”

Mijn ervaringen in verschillende gedeelten van het land leiden mij tot de volgende beantwoording:

Over het algemeen zijn in onze diluviale gebieden bespannen installaties te verkiezen boven automobiele secties, daar ze gemakkelijker over zandwegen en over vlakke heiden verplaatsbaar zijn. De nadeelen van het minder snel verplaatsbaar zijn en het feit, dat paarden noodig zijn, wegen m. i. n. i. e. t. op tegen genoemd voordeel. Ook de bespannen installaties zijn snel verplaatsbaar, zelfs met de 90 cM. installaties zijn vlot de moeilijkste manoeuvres te verrichten (keeren op natte zandwegen), terwijl men bovendien, wat de verplaatsbaarheid betreft, niet afhangt van een machine. Een paard kan worden vervangen (desnoods is één span per voertuig voldoende), een defecte motor heft de verplaatsbaarheid op.

Nochtans is een sectie automobiele zoeklichten als snel verplaatsbare lichtreserve wel aan te bevelen. De meest gewenschte organisatie lijkt mij dientengevolge: 2 secties bespannen en één sectie automobiele zoeklichten.

Zijn geen automobiele zoeklichten voorradig, dan kan zonder bezwaar de geheele afdeeling uit bespannen voertuigen bestaan.

Zooveel mogelijk moet de afdeeling uit volkomen gelijke installaties zijn samengesteld, teneinde de onderdeelen te kunnen samenvoegen tot nieuwe eenheden, het aantal verwisselstukken te kunnen beperken, enz.

Nevenstaande tabel geeft een ontwerp voor een dergelijke afdeeling.

Het staatje leidt tot enkele opmerkingen:

De Commandant moet zijn een beroeps-Genieofficier en moet de noodige technische kennis paren aan een goeden tactischen kijk om opstellingen te zoeken. Hij is dus ten volle verantwoordelijk. Gezien onze magere vredesorganisatie zal in Nederland deze functie wel door een luitenant moeten worden vervuld.

De Sectie-Commandanten behooren beroepsofficieren te zijn om dezelfde redenen als de Commandant. Aangezien het evenwel geen reden heeft organisaties te scheppen, die toch niet verwezenlijkt kunnen worden, ben ik van de veronderstelling uitgegaan, dat als sectiecommandant zullen moeten ingedeeld:

Ontwerp-Organisatie voor een zoeklichtafdeeling b/d Nederlandsche Divisie

Troepen.	Officieren.	d.d. Officieren.	Minderen.	Voertuigen.	Rijwielen.	Treinsoldaten	Paarden.
<i>1. Staf.</i>							
Kapitein of Luitenant-Commandant	I		I	I (auto)			
Sergeant-toegevoegd			I		I		
Ordonnans			I		I		
Sergeant, d.d. Administrateur			I		(motorrijwiel)		
Wachtmeester, Hoefsmid, Reservepaarden						4	6
Keukenpersoneel			3	I		I	2
Proviand- en haverwagen				I		I	2
Goederenwagen				I		I	2
<i>2. Twee secties bespannen zoeklichten.</i>							
Luitenant, Adjudant-O.-Off. of Sergt.-Majoor-Commandant	I	I			2		
Installatie-Commandanten			4				
Zoeklichtbedienden			12				
Motorbedienden			8				
Telefonisten en Reservepersoneel			8				
Voertuigen				8		16	32
<i>3. Een sectie automobiele zoeklichten.</i>							
Luitenant, Commandant	I				I		
Minder Verlichtingspersoneel			17		(motorrijwiel)		
Voertuigen				3 (auto's)			
Totaal	3	I	56	15	5	23	44

a. Voor de automobiele sectie een reserve-luitenant der Genie.

b. Voor de bespannen secties één officier en één d.d. officier. Thans is dit nog te optimistisch. Zelf heb ik eens 8 dagen rondgezworven met 2 secties bespannen installaties en de noodige gaszoeklichtwagens zonder over sectie-commandanten te beschikken. Nu eens werd met heel veel moeite een pas benoemd reserve 2e luitenant der veldartillerie beschikbaar gesteld (dus een leek), dan weer was één der installatie-commandanten, dus een zuiver technisch o.or, gedurende de oefening hoofdwaarnemer-sectiecommandant.

Nochtans vermeen ik, dat na eenige rustige vredesjaren bovenstaande organisatie, wat de officieren betreft, geen illusie is, gelijk ik in mijn „conclusie” hoop aan te toonen.

De automobiel, tevens reparatieauto, is voor terreinverkenningen, meldingen e. d. onontbeerlijk; de ordonnans moet per motorrijwiel kunnen volgen.

De sectie-commandanten moeten beschikken over een rijwiel of motorrijwiel, al naar gelang hun sectie bespannen of automobiel is.

Het materieel moet bestaan uit 60 cM. installaties, snel verplaatsbaar en samengesteld uit moderne onderdeelen met verhoogde opstellingen voor het licht. Alleen de met de kustbewaking belaste divisie moet over 90 cM. mobiele installaties (bespannen) beschikken.

Een dergelijke organisatie van beveiligingszoeklichten bij het Veldleger is reeds met het thans beschikbare materieel uitvoerbaar, terwijl een voldoende hoeveelheid zoeklichten voor andere doeleinden beschikbaar blijft.

Bij den lezer zal zich misschien de vraag reeds hebben opgedrongen of het niet wenschelijk ware, de Verlichtingsafdeeling (gaszoeklichten) der Divisie te combineeren met de Zoeklichtafdeeling.

Bezwaren hiertegen zijn niet aan te voeren, doch het betreft hier twee verschillende afdelingen met zeer uiteenlopend materieel, zoodat ook vóór de combineering geen motieven zijn aan te voeren. Ook in de gecombineerde afdeling zouden de diensten naast elkaar staan, terwijl de verantwoording van den commandant verdubbelt. Bij gescheiden afdelingen wordt die verantwoordelijkheid gesplitst en leert men 2 officieren zelfstandig optreden.

4. *Organisatie der zoeklichten voor het afslaan van luchtaanvallen* Voor dit doel zijn alleen krachtige elektrische zoeklichten, die aan bepaalde technische eischen voldoen, bruikbaar. Met een tweetal dergelijke installaties schijnt al veel te bereiken te zijn; bij grootere objecten zijn natuurlijk meerdere zoeklichten noodzakelijk.

Het doelmatig belichten van vliegtuigen hangt geheel af van de geoefendheid der zoeklichtbedienden. Een officier als tactisch commandant is dus een overbodige weelde; wanneer een groep dergelijke zoeklichten onder het technische bevel van een officier staat, is dit voldoende. De werkring van dezen officier is zuiver administratief en komt neer op zorg voor aanvulling en afvoer van personeel en materieel en aanvulling van verbruiksbehoeften.

5. *Organisatie voor den verlichtingsdienst in stellingen.* Blijkens berichten van de voormalige fronten worden in den positieoorlog geen beveiligingszoeklichten gebezigd 1), wel nabijverdedigingszoeklichtjes. Ook in den toekomstigen stellingoorlog zullen de elektrische zoeklichten dus ontbreken, tenzij ze zijn opgesteld ter belichting van accessen in zeer

1) De leuze: „Slechts opruimingen tot de uiterste grens der hindernissen” (zie ook T. en T.W. II), wijst hier eveneens op. Een open strook van 100 à 200 M. breedte belicht men zeer goed met nabijverdedigingszoeklichtjes.

breede inundatiën, zoodat ze onttrokken zijn aan vernietigingsvuur. De nabijverdedigingszoeklichten zullen b.v. in elke groep onder het technisch toezicht van een officier moeten worden gesteld.

F. OVERZICHT VAN HET BENODIGDE PERSONEEL EN MATERIEEL.

Rekening houdende met bovengenoemde gegevens, komt men tot de volgende sterkte aan materieel en personeel 1):

1. *Per Divisie. a.* Een zoeklichtafdeeling, sterk 1 beroeps-off., 2 resoff., 1 d.d. off. en 56 minderen. (Zie tabel pag. 393).

b. Een verlichtingsafdeeling, sterk 2 res.off. en $\pm$ 110 minderen.

Totaal voor het veldleger van 4 divisien:

4 beroepsluitnants.

16 reserve-luitnants-ingenieur.

4 d.d. officieren.

$\pm$ 660 minderen.

24 beveiligingszoeklichtinstallaties.

144 gaszoeklichten

2. *Kustverlichting.* Ingedeeld bij de kustversterkingen 2) (Helder-IJmuiden—Monden van Maas en Schelde) $\pm$ 25 installaties voor de beveiligingsverlichting naar de zeezijde.

Aan personeel is hiervoor noodig:

3 reserve-luitnants-ingenieur.

$\pm$ 225 minderen.

3. *Verdediging tegen luchtaanvallen.* Het aantal benodigde installaties is moeilijk te schatten en is ten allen tijde voor uitbreiding vatbaar. Aan de kust kunnen de aldaar opgestelde secties tevens voor de „luchtverlichting” worden benut, hetgeen in Zeeland ook herhaaldelijk is geschied (men denke ook aan de Vlaamsche kust). Verder zijn noodig installaties bij de groote steden, bij zeer belangrijke sluizen (Wieringen in de toekomst) en bij de voornaamste fabrieken. Laat ons als minimum aannemen 30 installaties. Hierbij kunnen, als de bewegingsoorlog tot den positiestrijd verstart, gevoegd worden de vrijkomende installaties der divisien.

Ten slotte is per automobiele batterij afweergeschut een automobiele sectie zoeklichten noodig. Zeg totaal 2 secties. Aannemende, dat de vast opgestelde zoeklichten in 3 groepen zijn verdeeld voor het technisch toezicht en dat bij de secties automobiele zoeklichten geen officieren zijn ingedeeld, zal voor het bedoelde materieel derhalve de volgende bediening noodzakelijk zijn:

3 reserve-officieren-ingenieur.

$\pm$ 260 minderen.

1) Uitsluitend verlichtingstroepen; administratief en treinpersoneel is buiten beschouwing gelaten.

2) Voor de verlichting van de tusschengelegen kuststrook zorgen de zoeklichtafdelingen der aldaar opgestelde Divisien van het Veldleger.

4. *Nabijverdedigingsbelichting in liniën en stellingen en aan de kust.* Uitgaande van het aantal landweerbataljons, reserve-regimenten, reserve-bataljons, reserve-landweer-bataljons e. a. reserve-formaties moet gerekend worden op een formatie van ± 150 bataljons, buiten het Veldleger. Rekenend op 2 gaszoeklichten per bataljon 1), zullen dus voor stellingen (ook aan de kust) en liniën, aannemende, dat al deze eenheden daarin zouden worden ingedeeld, hoogstens 300 gaszoeklichten noodig zijn. Het benodigde personeel is dus te schatten op:

- ± 4 reserve-officieren (alleen in de stellingen aan de landzijde).
- ± 800 minderen.

5. *Overzicht.* De totale sterkte aan personeel en materieel zou dus bij bovenstaande, zeer ruim opgevatte organisatie, bedragen:

- 4 beroepsluitenants.
- 26 reserve-luitenants.
- 4 d.d. officieren.
- ± 1950 minderen.
- 83 beveiligingszoeklichtinstallaties.
- ± 450 gaszoeklichten.

De depotafdeeling kan b.v. gesteld worden op 10⁰/₁₀ van de te velde zijnde afdeelingen (vooral waar deze reeds over reservemanschappen beschikken) en zou dus kunnen bestaan uit:

- 1 kapitein, commandant.
- 1 beroepsluitenant.
- 2 reserve-luitenants.
- 1 d.d. officier.
- ± 200 minderen.

Welke voor oefeningen beschikken over:

- ± 8 oudere beveiligingsinstallaties en
- ± 40 gaszoeklichten.

6. *Staf en werkplaatsen* De staf kan bestaan uit 1 kapitein, Chef van het Verlichtingspark.

- 3 reserve-officieren, vormend een technisch bureau.
- 2 toegevoegde reserve-officieren
- en administratief personeel.

Voor de werkplaatsen zullen een drietal reserve-officieren en ± 80 man bij de voorgestelde organisatie wel voldoende zijn.

G. CONCLUSIE.

Alvorens de conclusies uit het hierboven gestelde te trekken, zij het mij vergund enkele opmerkingen te maken.

Ongetwijfeld zullen vele lezers bij het doorworstelen van mijn becijferingen de wenkbrauwen gefronst en gemompeld hebben: „Op papier gaat het wel!”

1) Deze indeeling is ontleend aan die bij het Veldleger: 36 gaszoeklichten per divisie van 18 bataljons.

Zooals ik hierboven reeds opmerkte, was het evenwel niet mijn beoelning luchtkasteelen te bouwen. Wanneer ik de cijfers op de vorige pagina bezie en ik vergelijk dit resultaat van deze organisatiebeschouwing in gedachten met wat er in ons land onder het Verlichtingspark ressorteert, dan zijn deze getallen niet zóó opmerkelijk groot, als ze den lezer waarschijnlijk lijken. Wij beschikken over een groote hoeveelheid materieel en over het algemeen goed materieel, al zijn er wel oude installaties onder. Speciaal wat de nabijverdedigings- of gaszoeklichten aangaat, kunnen we ons „bij” noemen en wat enkele details aangaat (en zeer belangrijke details) zijn we „vóór”. Dit als antwoord aan den pessimistischen lezer.

Dan zullen er lezers zijn, die met bezorgde blikken het benoodigde aantal officieren hebben zien groeien. Wat het mindere personeel aangaat, hierbij doen zich geen bezwaren voor. Maar ook dit aantal officieren is in ons leger voor dezen dienst beschikbaar. Reeds tijdens de mobilisatiejaren waren bij het Verlichtingspark een groot aantal officieren ingedeeld en wanneer ik dit aantal kon noemen, zou elke twijfel in deze questie ongetwijfeld verdwijnen. Opgemerkt zij nog, dat ook reserve-luitenants, studeerend voor electrotechnisch of werktuigkundig ingenieur, krachten zijn, waarvan in de hun hier toebedeachte functies, alles kan worden geeischt.

Een derde punt vormt het aantal beroepsofficieren: 2 Kapiteins en 5 Luitenants; de vredesformatie telt 1 Kapitein en 2 Luitenants. Over enkele jaren evenwel zullen de thans bij de Compagnie ingedeelde Luitenants bij den Staf der Genie werkzaam zijn, waarbij ze bij mobilisatie kunnen worden gemist. Dit aantal beroepsofficieren lijkt mij dan ook zeer goed bereikbaar.

Resumeerende kom ik naar aanleiding van bovenstaande berekeningen tot de volgende toekomststerkte aan verlichtingspersoneel en materieel:

- 2 kapiteins.
- 5 beroepsluitenants
- 36 reserve-luitenants.
- 5 d.d. officieren.
- ± 2250 onderofficieren en soldaten.
- ± 90 beveiligingszoeklichten.
- ± 500 gaszoeklichten.

Als vergelijking inoge dienen, dat in het „Officiersboekje '19” voor den Telegraafdienst staan opgegeven:

- 4 reserve-kapiteins en
- 38 reserve-luitenants,

terwijl bovendien minstens 1 hoofdofficier, 5 beroepskapiteins en 10 beroepsluitenants, benevens een 10-tal d.d. officieren, bij dezen dienst werkzaam zijn.

De afdeeling Vaarwezen van de Depotafdeeling van den Motordienst en het korps Torpedisten,

DOOR

J. G. KRAFT,

Eerste-Luitenant-Adjutant v/h korps Torpedisten.

Het zij mij vergund, eenige opmerkingen te maken naar aanleiding van het artikel van den Kapitein Ten Broecke Hoekstra over bovengenoemd onderwerp in de laatste Maart-aflevering van dit tijdschrift.

Aan het slot van dat artikel uit de schrijver zijn leedwezen over de bij geruchte bestaande plannen om de afdeeling Vaarwezen van de Depotafdeeling van den Motordienst onder te brengen bij een der Korpsen Torpedisten of Pontonniers; zelfs wil hij de uitvoering dier plannen als „van een absoluut gemis aan kennis van zaken getuigend” bestempelen.

Zonder eenigermate afbreuk te willen doen aan het vele goede dat door den Motordienst gedurende de mobilisatie, ook op het gebied van het vaarwezen is tot stand gebracht, ben ik toch van oordeel, dat een gedeelte van de taak van de afdeeling vaarwezen in den vervolge beter bij het Korps Torpedisten op zijn plaats zal zijn, en wel dat gedeelte, hetgeen zich volkomen aansluit bij de tegenwoordig aan het Korps Torpedisten opgedragen werkzaamheden.

Alvorens hierin verder te treden wil ik trachten de argumenten van den Kapitein Ten Broecke Hoekstra te weerleggen.

De schrijver grondt zijn bezwaren tegen de onderbrenging van de afdeeling vaarwezen bij een ander Korps op het navolgende:

1e. De taak der Korpsen Pontonniers en Torpedisten is een geheel andere dan die der afdeeling Vaarwezen;

2e. De Korpsen Pontonniers en Torpedisten werken niet op binnenwateren en inundatiën; aanhangmotoren op groote rivieren zijn van weinig waarde;

3e. In beginsel is het verkeerd, een afdeeling met motor-materieel weg te nemen van een depotafdeeling, speciaal uit motormaterieel bestaande, met het oog op de herstelling, het onderhoud en de instandhouding van dat materieel, hetgeen het best bij de depotafdeeling zou kunnen geschieden.

Hiertegenover kan worden gesteld:

1e. De taak van het Korps Torpedisten is gedurende de mobilisatie gedeeltelijk gewijzigd en dusdanig uitgebreid, dat in de laatste jaren,

was ongeveer 1/2 overcomp.
 deels de laak was bruggebouwd, omdat een groot 2/3 1/4 overcomp.
 bij de postlonners was ingedeeld

boven en behalve zijn eigenlijke taak: het mijnen leggen, aan het Korps was opgedragen de patrouilledienst en bewakingsdienst te water, zoowel op de groote rivieren als in de binnenwateren, in verschillende groepen der Nieuwe Hollandsche Waterlinie. Deze diensten zouden wellicht in de toekomst tot de geheele Waterlinie en de Stelling van Amsterdam kunnen worden uitgebreid, ter vervanging van de op verschillende plaatsen gedurende de mobilisatie gebezigde marinetroepen en vaartuigen.

2e. De weerlegging van punt 2 houdt verband met die van punt 1, de 2e Compagnie van het Korps Torpedisten heeft een groote ervaring verworven in het varen op binnenwateren, enz. o. a. in de Biesbosch. Van de ervaring van eventueel mede over te nemen verlofspersoneel van de D. M. D. kan natuurlijk ook bij het Korps Torpedisten ten volle partij worden getrokken.

3e. De vrees, dat het motormaterieel bij het Korps Torpedisten in minder goede handen zou zijn dan bij de D. M. D. behoeft niet te bestaan, aangezien het Korps beschikt over verscheidene hoogst bekwame hoofdwerktuigkundigen, die zoowel op machinegebied als op electrotechnisch gebied hun sporen verdiend hebben, terwijl bij het Korps reeds eenige motorbooten en stationnaire motoren van verschillende typen zijn ingedeeld.

Na hierboven de redenen van den Heer Ten Broecke Hoekstra voor het behoud van de afdeling Vaarwezen bij de D. M. D te hebben weersproken, wil ik nog eenige motieven noemen, die pleiten voor een zoo spoedig mogelijken overgang van het materieel, c. q. met personeel van die afdeling naar het Korps Torpedisten.

1e. Dienstplichtigen, bestemd voor de varende afdeling moeten, behalve hun algemeene opleiding, ook op varensgebied worden afgericht (roeien, sturen, sleepen, enz.) hetgeen beter bij een bevaren korps kan geschieden dan bij den motordienst. Ten bewijze hiervan kan dienen, dat door den Commandant van de D. M. D. aan het Korps Torpedisten gedurende de mobilisatie eenige malen om onderofficieren-roei-instructeurs is gevraagd.

2e. De aanhangmotoren van de D. M. D. kunnen hoogst waarschijnlijk uitstekend worden gebezigd aan vletten van het Korps Torpedisten die, gebouwd van teakhout en oorspronkelijk bestemd voor het zware werk in de zeegaten, meer dan voldoende sterk geacht kunnen worden om van een motor te worden voorzien.

Nadat zij gebezigd zijn voor hun oorspronkelijk doel (het leggen van mijnversperringen) komen zij vrij voor patrouille- en andere diensten; met het oog daarop zijn vele reeds voorzien van een inrichting tot opstelling van een mitrailleur.

3e. Detachementen van het Korps Torpedisten die zijn toegevoegd aan de Commandanten van Liniën en Stellingen, zullen het die autoriteiten mogelijk maken, te beschikken over een aantal vaartuigen (stoom-, motor-, roei- en sleepvaartuigen) die bij eenzelfde onderdeel in beheer

zijn, wat vereenvoudiging in het gebruik en in de beschikbaarstelling geeft.

4e. De herstelling zoowel van de vaartuigen als van de machines komt in bekwame handen. Het Korps Torpedisten toch beschikt niet alleen over machinedeskundigen, doch ook over ervaren scheepsbouwers, zoowel in ijzer als in hout, zoodat zelfs zeer omvangrijke reparatiën in eigen beheer (op de aan het Korps behorende werf) kunnen plaats hebben.

Ten slotte wil ik opmerken, dat het mij niet gewenscht voorkomt, alle diensten, gedurende de mobilisatie verricht door de afdeling vaarwezen in combinatie met het Landstorm-Korps Motor vaar- en voerwezen, aan het Korps Torpedisten op te dragen. M. i. moet een scherp onderscheid worden gemaakt tusschen de verschillende militaire vaartuigendiensten.

Van de door Kapitein Ten Broecke Hoekstra opgesomde militaire diensten (onder A van zijn artikel) zou ik voor het Korps Torpedisten willen opeischen: Patrouillediensten op inundatiën en rivieren, brugbewaking te water (behalve voor bruggen van het Korps Pontonniers); sluisbewaking, sein- en zoeklichtvaartuigen, verbindingendiensten, versperringsdienst (zeer uitgebreid; ook c. q. leggen van enkele mijnen in smallere kanalen, boezems, enz.), bewapende vaartuigen (uitgezonderd vaartuigen met zwaarder geschut dan b.v. 3.7 c.M.).

De overige opgesomde militaire diensten kunnen gevoegelijk worden overgelaten aan de Commandanten der betrokken legeronderdeelen, terwijl militair vervoer te water in den ruimsten zin des woords behoort te blijven berusten bij het etappenwezen, hetwelk voor de uitvoering de beschikking moet houden over het Landstorm-korps Motor vaar- en voerwezen, waarvan het depot met dat van den motordienst kan gecombineerd blijven. De registratie en de beschikbaarstelling van vaartuigen voor dit doel zal dan door den Commandant van de Motorafdeeling grondig kunnen worden voorbereid.

Mei 1919.

Militair politiek Maandoverzicht.

(Afgesloten 23 Mei 1919.)

NEDERLAND. In de afgelopen maand zijn aan den Nederlandschen handel minder moeilijkheden in den weg gelegd, verschillende N. O. T. artikelen kunnen thans vrij worden ingevoerd.

Er werden staatscommissies ingesteld voor de binnen-schipperij, voor de ontginning van woeste gronden en voor land- en tuinbouw.

De regeering vroeg een nieuw buitengewoon crediet aan van 86 miljoen gulden.

De 1-Meidag is overal in den lande rustig verlopen. Zooals te verwachten was, is de partijverhouding in de gemeenteraden, door den invloed van het algemeen en evenredig kiesrecht, over het geheele land ten gunste van de S. D. A. P. veranderd. Ook de Communisten hebben in verscheidene gemeenten zetels veroverd.

De Raad van Vijf noodigde gedelegeerden van Nederland en België uit, teneinde de kwestie van de herziening van het tractaat van 1839 te regelen. Onze Minister van Buitenlandsche Zaken Jhr. van Karnebeek zette dientengevolge 19 Mei te Parijs het standpunt van de regeering uiteen en gaf te kennen, dat de regeering niet geneigd is, over afstand van grondgebied te spreken. Wijders wees hij op de wenschelijkheid van het herstel van het geschokte vertrouwen tusschen Nederland en België, waaraan elke te kiezen werkwijze dienstbaar behoort te worden gemaakt. Te den Haag trad de gezant van België, Bn. Fallon af; als zijn vervanger is aldaar thans aangekomen de Heer Carton de Wiart.

Het wetsvoorstel betreffende het vrouwenkiesrecht is in de Tweede Kamer aangenomen.

De vuurwapenwet, welke het onbevoegd in voorraad hebben van vuurwapenen, bommen e. d., strafbaar stelt, is eveneens aangenomen.

BELGIË. De stemming in Vlaanderen blijft gedrukt; men vereenigt zich om aan de heerschende wantoestanden een eind te maken. Van Cauwelaert richtte een brief aan den Koning over de Vlaamsche grieven. Over dezen brief, kalm en waardig gesteld, werd hij in de Kamer hevig aangevallen. Inmiddels werd de campagne der annexionisten tegen Nederland voortgezet. Overal in den lande hingen kaarten met Zeeuwsch-Vlaanderen en Limburg bij België getrokken. Het groote publiek bleef tegenover deze campagne vrij ongevoelig; zoo is b. v. de te Brussel gehouden betooging van het Comité de Politique Nationale en van de Ligue des Patriotes geheel mislukt.

De officieele besprekingen te Parijs tusschen België en Nederland over de herziening van het tractaat van 1839, zijn 19 Mei begonnen in tegenwoordigheid van den Raad van Vijf. Het Belgische standpunt werd hierbij door Minister Hijmans uiteengezet, waarbij hij het Scheldevraagstuk op den voorgrond stelde.

De Nederlandsche geïnterneerden te Duinkerken werden naar aanleiding van stappen onzerzijds, naar de Nederlandsche grens teruggevoerd. Zij waren geïnterneerd wegens verboden handel met den vijand.

Er werd tot een wettelijken arbeidsdag van negen uur besloten.

De 1-Meidag verliep rustig.

De Belgische verliezen vanaf het begin van het bevrijdingsoffensief tot den wapenstilstand zijn bekend gemaakt. In den tijd van 28 September tot 11 November bedroegen zij 1012 officieren en 29056 minderen.

De algemeene stemming in België blijft onrustig. België gevoelt zich door zijn groote bondgenooten achteruit gezet. Te Versailles mochten alleen de Belgische wenschen worden opgegeven; aan de onderhandelingen mocht niet worden deelgenomen. Aanvankelijk werd bijna geen enkele wensch toegestaan, o. a. kreeg men in plaats van grondstoffen voor de industrie afgewerkte fabrikaten. Dat Rotterdam als naval base der Amerikanen boven Antwerpen gekozen is, zette kwaad bloed. Op het voorbeeld van Wilson, Italië en Japan dreigde toen België de conferentie te verlaten en niet meer mee te doen. Na een hevig protest zijn eenige veranderingen in het verdrag gemaakt. Zoo zal België ook een mandaat in O. Afrika krijgen, verder eene betaling naar keuze van 2½ milliard in goud of goederen, vóór 1 Mei 1921 te ontvangen en zal Duitschland 8 miljoen ton steenkool in 10 jaar moeten leveren. Om verder België voor een ramp te sparen gaf de Raad van Drie België waarborgen voor eene leening van £ 100 miljoen. Nadat dit alles aan België was medegedeeld, besloot de Kroonraad het vredesverdrag eventueel te teekenen.

De Senaat heeft het wetsontwerp aangenomen, waarbij de krijgsraden van hun buitengewone bevoegdheid ontheven zijn en waarbij in den vervolge alle vervolgingen tegen burgers door burgerlijke rechtbanken zullen worden gevonnist.

In het leger wordt het verlangen naar de demobilisatie hoe langer hoe sterker, vooral bij de Vlamingen.

LUXEMBURG. De Kamer nam de herziening van den Grondwet aan, evenals evenredige vertegenwoordiging en vrouwenkiesrecht.

In de Kamer werd de regeering aangevallen op de bepalingen van het vredesverdrag ten aanzien van Luxemburg en omdat zij niets deed om den internationalen toestand van het land op te heffen. Er is eene afvaardiging naar Brussel gezonden, die belast is zich met de Belgische regeering in verbinding te stellen om te beraadslagen over eene Tolunie met België.

De verschillende conventies en verdragen met Duitschland zullen volgens het vredesverdrag vervallen, eveneens zal Luxemburg ophouden deel uit te maken van de Duitsche Tolunie.

DUITSCHLAND. In geheel Duitschland bleven ongeregeldheden plaats vinden. München was een der brandpunten Vanuit Augsburg trokken regeeringstroepen op München aan, dat, weldra van drie zijden bedreigd, na hevige straat- en huisgevechten vermeersterd werd. De leiders werden gevangen genomen; de Russische aanstokers konden echter ontkomen. Leipzig werd eveneens door regeeringstroepen bezet. De staking in het Roergebied verliep geleidelijk. Overal braken echter ongeregeldheden uit, die het gevolg zijn van locale communistische ondernemingen. Uit vele plaatsen worden hongerbetooingen gemeld, waarbij soms overheidspersonen worden mishandeld. Te Eisenach werden stationsloodsen met levensmiddelen door Spartacisten in brand geschoten. De algemeene veiligheid gaat nog steeds achteruit, plunderingen hebben plaats op het platte land, waarbij soms geheele dorpen worden aangevallen.

De regeering treedt hoe langer hoe krachtiger tegen dit alles op, vooral door de flinke houding van den Minister van Oorlog *Noske*.

De 1-Meidag verliep rustig. Te Berlijn was het heele stadsverkeer ontwricht door staking der verkeersmiddelen. Troepen hadden gewichtige punten bezet, doch behoefden nergens in te grijpen. Er hadden slechts eenige rustige betooingen plaats.

Tot afgevaardigden ter vredesconferentie zijn gekozen de Minister van Buitenlandsche Zaken Graaf Brockdorff Rantzau, hoofd der missie, de Minister Dr. Landsberg, Dr. Giesberts, voorzitter van de Pruisische Nationale Vergadering, opperburgemeester Leinert, Prof. Schücking, Dr. Melchior, de departementschefs Stockhamner en Simon, waaraan toegevoegd commissarissen, ambtenaren van het Departement van Buitenlandsche Zaken, vertegenwoordigers van de overige ministeries en financieele en economische deskundigen. Zooals niet anders te verwachten was, was de ontvangst te Versailles van deze delegatie zeer koel. De Duitsche pers ging vrij hevig te keer tegen het feit, dat de overhandiging van het vredetractaat eenige dagen op zich liet wachten, temeer daar eenige leden van de missie Ministers waren, die te Berlijn staatszaken hadden te regelen. Den 7^{den} Mei had eindelijk de overhandiging van de vredesvoorwaarden plaats en deze lieten niet na, in Duitschland eene ontroering te verwekken. Dergelijke harde voorwaarden waren niet verwacht; algemeen verwekten zij eene wanhopige stemming. Luider dan vóór den 7^{den} Mei waren de persstemmen, die er op aandrongen dezen vrede af te wijzen. Als protest werd eene rouwweek ingesteld. De beurzen te Hamburg en Berlijn werden drie dagen gesloten. Overal in den lande hadden groote, drukbezochte betooingen plaats. Natuurlijk ontbraken de inkomende protesten niet uit de streken, die van

Duitschland losgemaakt zouden worden. Te Düsseldorf vergaderden de arbeiders van de ijzerfabrieken uit de omliggende streken, de Duitse democratische partij hield betoogingen, de vereenigde Duitse bedrijven protesteerden, ook Dantzig protesteerde tegen de vorming van den vrijstaat Dantzig.

In eene nationale vergadering, die te Berlijn volledig bijeen kwam en waar alle mindere presidenten uit den Duitschen vrijstaat waren verschenen, waren de redevoeringen heftig. De Pruisische Minister-president Hirsch legde in opdracht van alle Duitse vrije staten eene verklaring af, waarin hij o. a. wees op het feit, dat de belofte van een „vrede door recht” niet was nagekomen en de voorwaarden zelfs voor den meest opofferingsgezinden staat niet waren te vervullen. De uitvoering van de eischen is een onmogelijkheid en het vredesvoorstel onaannemelijk. Scheidemann sprak in denzelfden geest; zijn rede verwekte groote geestdrift, ook hij verklaarde, dat het vredesverdrag voor de regeering onaannemelijk was.

De rijksregeering wendde zich voorts met een manifest tot het volk, waarin er op gewezen werd, dat de voorwaarden in strijd zijn met de gegeven belofte, en dat alle partijen zich dienen aan te sluiten met den eensgezinden wil het Duitse volk en de verkregen vrijheid te handhaven.

De Duitschers hebben hunne tegenvoorstellen gereed, welke, na door de delegatie te zijn goedgekeurd, aan de Entente worden overhandigd. Het gevraagde uitstel voor verlenging van den termijn, waarin de Duitschers bezwaren kunnen indienen, is toegestaan.

DUITSCH-OOSTENRIJK. De aanstaande heffing in eens van het vermogen zal slechts gebezigd worden voor aflossing van de oorlogsschuld. Deze heffing van het vermogen zal progressief zijn.

Er is een wetsontwerp aangenomen betreffende het verbod van nachtwerk voor vrouwen en jeugdige personen in industriele bedrijven.

Te Weenen hielden de sociaal-democratische Duitsch-nationalen en burger-democraten eene betooging voor aansluiting bij Duitschland, welke rustig is afgelopen. Het hoofd van de Engelsche militaire missie verklaarde, dat de Entente bereid is, zeer verstrekkende concessies te doen op financieel, territoriaal en economisch gebied evenals ten opzichte van de valuta-kwestie en de voeding indien Duitsch-Oostenrijk afstand wilde doen van de aansluiting met Duitschland. De territoriale concessies zouden bestaan in eene aansluiting van het gebied van het Bohemerwoud, het district Znaim en wellicht West-Hongarije, terwijl ook over Zuid-Tirol zou worden onderhandeld.

Beneden-Tirol komt bij Italië. Deze streek bevat de steden Bozen en Meran met eene Duitse bevolking van ongeveer 250.000 zielen. De reden van deze inlijving is: het verschaffen van eene strategische grens aan Italië, tot behoorlijke bescherming tegen een aanval uit het Noorden. De vroegere grens liep ten Z. van de Alpen, waarbij Italië de

benedenstelling bezette en Oostenrijk de beheerschende hoogten. De nieuwe grens geeft aan Italië de hoogten en alle Alpen-passen als strategische grens. Vroeger had Oostenrijk 7 toegangswegen en Italië slechts 1.

HONGARIJE. Evenals in Rusland zit de sovjetregering in Boeda-Pest in zeer zware moeilijkheden. De Tsjecho-Slowaken, Roemenen en Zuid-Slaven zijn n.l. met hunne legers opgerukt en hebben groote deelen van het land bezet. De Tsjechen o a Mickolcz, de Roemenen Debreczin en Komardi, terwijl de Zuid-Slaven over de Maros trokken en, door Fransche troepen versterkt, ook Szegedin bezetten. Aanvankelijk verwachtte men door dien opmarsch den val van Bela-Kun bewind, die reeds algemeen gemeld werd. Trouwens de Hongaarsche troepen waren zonder discipline en met eene totaal gedesorganiseerde aanvoering. Maar om nog niet opgehelderde redenen kwam de opmarsch tot stilstand en zetelt Bela-Kun nog in Boeda-Pest.

Thans echter bevindt zich bovendien nog een anti-bolsjewistisch bewind in Szegedin onder Julius Karolyi. Dit bewind, dat reeds door alle burgerlijke partijen gesteund wordt, werd op 5 Mei te Arad gevormd en tracht nu te Parijs met de Vredesconferentie in verbinding te treden; zij roept vrijwilligers op en heeft reeds de medewerking verkregen van Generaal Franchet d'Espèree.

TSJECHO-SLOWAKIË. De heerschende duurte en de distributiemoeilijkheden hebben te Praag tot wanordelijke betoogingen aanleiding gegeven. De socialisten werken echter deze uitpattingen zooveel mogelijk tegen. Zij besloten geen arbeidsraden op te richten doch mede te werken aan het consolideeren van het bestuur.

Intusschen hebben Paderewski's uitlatingen voor eene mogelijke uitbreiding van Polen met Teschen onrust verwekt. Ook over het instellen van eene nieuwe Donaufederatie wordt ongunstig geoordeeld.

Met de Oekrajena werd eene handelsovereenkomst gesloten.

Generaal Henrys kwam te Praag aan.

Aussig aan de Elbe wordt de Tsjechische rivieroorlogshaven; reeds zijn er 3 monitors en 800 matrozen.

ITALIË. Op de vredesconferentie kwam het tusschen de Italiaansche delegatie en het meerendeel der overige delegaties tot een ernstig conflict over de Italiaansche aanspraken op Fiume, dat slechts eene geringe Italiaansche minderheid heeft en bovendien de belangrijkste haven voor het nieuwe Zuid-Slavische Koninkrijk belooft te worden. Vooral president Wilson verzetste zich krachtig tegen dezen, volgens hem overdreven, eisch. De Italiaansche afgevaardigden toonden zich bij de besprekingen zoo onbuigzaam, dat Wilson het noodig oordeelde, eene verklaring openbaar te maken, waarin hij tegen dezen Italiaanschen eisch opkwam.

Hevig hierover verbolgen, verlieten Orlando, Barzilai en Generaal Diaz op 24 April Parijs, op 26 April door Sonino gevolgd, nadat verzoeningspogingen geene positieve resultaten hadden opgeleverd. Alleen de Italiaansche gezant te Parijs bleef, teneinde de belangen van zijn land op de Vredesconferentie te behartigen.

De terugkeer der vredesafgevaardigden veroorzaakte in Italië tooneelen van de grootste opwinding en ontroering. Overal hadden groote betoogingen ten gunste van de annexatie van Fiume plaats. In dichterlijke vervoering verkondigde de dichter-vliegenier d'Annunzio aan de geestdriftige menigte, dat het moeilijkste en tevens schoonste uur der Italiaansche geschiedenis was aangebroken en iedereen zich op het ernstigste moest voorbereiden.

Ook het Parlement nam, met uitzondering der rechts-socialisten en der communisten, eene motie van vertrouwen in het beleid der vredesdelegatie aan.

Blijkbaar ter bevrediging van de publieke opinie werden naar Fiume, Zara, Spalato en eenige andere Dalmatische kuststeden troepenafdeelingen gedirigeerd en werd van af 29 April slechts Italiaansch geld gangbaar verklaard in Fiume. Uit Parijs kwamen echter geene aanwijzingen, dat men van plan was, de Italiaansche eischen zonder meer in te willigen. Men werkte rustig voort zonder Italië en toen zelfs de Oostenrijksche afgevaardigden naar Versailles werden ontboden, besloot de Italiaansche delegatie weder terug te keeren. Op 6 Mei werd de terugreis aanvaard; Orlando hervatte zijne werkzaamheden als lid van den Raad van Vier of Vijf.

Intusschen zijn de moeilijke Adriatische kwesties nog steeds niet opgelost. Hoewel de Vredesconferentie tot schikkingen bereid blijkt, schijnt zij, en vooral Wilson, in geen geval te willen toestemmen in eene volledige annexatie van Fiume door Italië. De heftige uitingen van een groot deel van het Italiaansche volk ten gunste dezer annexatie en de niet minder dreigende houding der socialist-communisten tegen dezen eisch maakt de positie der regeering zeer moeilijk.

Te midden van de grenstroepen heeft de Ministerraad nogmaals over deze kwesties beraadslaagd.

FRANKRIJK. In verschillende kringen heerscht ontevredenheid over de strenge censuur, ook de kritiek in de pers op de vredesvoorwaarden neemt toe. Op het Fransche socialist-congres wilde eene sterke minderheid zich zelfs voor Lenin's internationale uitspreken. Vooral ook door de gematigdheid der Elzasz-Lotharingsche afgevaardigden verklaarde zich het congres met 1254 tegen 436 stemmen voor de tweede internationale.

Op 1 Mei kwam het door het betoogingsverbod der regeering tot hevige botsingen, vooral te Parijs waar, behalve eenige dooden, talrijke gewonden vielen. Alle uitingen van ontevredenheid werden

met uiterste gestrengheid onderdrukt, hetgeen bij andersdenkenden zooveel misnoegen heeft gewekt, dat zij als protest regeeringsopdrachten weigeren te aanvaarden. Toch schijnt de oppositie tegen scherper actie terug te deinzen. Zoo besloot de groote kamerfractie der radicaal-socialisten geen debatten over de vredesvoorwaarden te beginnen voor de volledige tekst bekend zal worden gemaakt. Allerwegen breken thans economische stakingen uit, niettegenstaande de 8-urige werkdag wettelijk werd vastgesteld. Aan de vrouwen werd, met groote meerderheid, actief en passief kiesrecht toegekend.

De Vredesconferentie. Niettegenstaande de groote moeilijkheden, die vooral met de Italianen waren gerezen over de Fiumekwestie, heeft men te Parijs hard doorgewerkt aan de vredesvoorwaarden, die aan Duitschland zullen worden opgelegd. De kwartiermakers der Duitsche delegatie kwamen op 26 April te Versailles aan; de delegatie zelf volgde op 28 en 29 April. Deze moest echter nog eenig geduld uitoefenen, omdat de geallieerden het blijkbaar nog niet geheel eens waren.

Eindelijk, op 6 Mei, werd een uittreksel van het ontwerp-vredestractaat, het resultaat van bijna 6 maanden onafgebroken werken, in eene geheime zitting aan de vertegenwoordigers der kleine bondgenooten medegedeeld. Maarschalk Foch schijnt zich reeds toen zeer ontevreden betoond te hebben over de militaire waarborgen, die Frankrijk werden verleend.

Op 7 Mei werden de vredesvoorwaarden in het Trianon-paleis te Versailles aan de Duitsche delegatie plechtig overhandigd en werd haar de verplichting opgelegd, vóór 22 Mei 1919 alle tegenvoorstellen in te dienen.

Hoewel den Duitschers het volledige ontwerp-verdrag werd ter hand gesteld, werd aan de pers slechts een uittreksel verstrekt. Aanvankelijk meende men, dat zulks werd gedaan om tijd te winnen, doch spoedig bleek, dat dit volgens een vastomlijnd plan geschiedde, vermoedelijk om de gevreesde kritiek zooveel mogelijk te kunnen beugelen. Het blijkt nu, dat eerst na de behandeling van het ontwerp met de Duitschers en vermoedelijk eerst na de onderteekening het geheele verdrag zal worden gepubliceerd.

Aan de hand van dit uittreksel weet men thans, dat het verdrag bestaat uit 15 afdeelingen.

De eerste bevat het Statuut van den Volkerenbond, waarnaar op verschillende plaatsen in het verdrag wordt verwezen.

In de tweede afdeeling worden de nieuwe geografische grenzen van Duitschland aangegeven.

De derde afdeeling verplicht Duitschland, de nieuwe politieke wijzigingen in Europa te erkennen. Hierbij wordt behandeld de oprichting van Tsjecho-Slowakije en Polen, de wijziging van de grondslagen der Belgische souvereiniteit en de vergrooting van dit land

met Eupen, Moresnet en Malmedy, de nieuwe bestuursstelsels voor Luxemburg en het Saarbekken, dat, na een bestuur ten bate van Frankrijk door eene gemengde bondscommissie, na 15 jaar door volksstemming het eigen lot mag bepalen. Het behandelt verder de volksstemmingen in Sleeswijk, die op voor Duitschland zoo ongunstig mogelijke wijze zullen moeten geschieden, de verplichting om de onafhankelijkheid van Duitsch-Oostenrijk te erkennen en tenslotte de teruggave van Elzasz-Lotharingen aan Frankrijk. Zelfs de staten, die nog gevormd zullen moeten worden in Rusland, zijn niet vergeten. Bij voorbaat zal Duitschland reeds tot erkenning moeten overgaan.

In de vierde afdeeling moet Duitschland alle rechten in het buitenland opgeven, waardoor alle vroegere tractaten zooals b.v. dat van Algeciras komen te vervallen, de koloniën moeten worden uitgeleverd, terwijl b.v. Engeland's protectoraat over Egypte moet erkend worden.

De vijfde afdeeling behandelt de militaire en maritieme voorwaarden. Het leger moet tot 100 000 man met hoogstens 4000 officieren worden teruggebracht, te recruteeren uit vrijwilligers met lang dienstverband. Het zal mogen bestaan uit 7 infanterie en 3 cavalerie divisies, mag slechts twee korpsstaven hebben en geen generalen Staf, terwijl men geen manoeuvres zal mogen houden. De munitievoorraad per vuurmond wordt zeer beperkt, evenals de aanmaak van oorlogsmateriaal. Tot op 50 K.M. ten Oosten van den Rijn zullen geene versterkingen meer mogen blijven bestaan. Ook de vloot wordt tot zeer kleine afmetingen teruggebracht. Slechts 6 oud-model slagschepen, 6 lichte kruisers, 12 jagers en 12 torpedobooten met eene totaal-bemanning van 15000 koppen, waarvan hoogstens 1500 officieren of dekokoffieren, allen onder langdurig dienstverband, mogen worden behouden. Kustversterkingen o. a. ook op Helgoland, zullen geslecht moeten worden, terwijl de geheele militaire maritieme luchtvaart zal moeten worden opgeheven.

In de zesde afdeeling wordt de terugkeer der krijgsgevangenen geregeld, zoomede het onderhoud der soldatengraven. Eerst na onderteekening zullen de Deutsche gevangenen repatrieeren.

De zevende afdeeling behandelt de verantwoordelijkheid en voorziet de bestraffing van schuldigen en de vervolging van den ex-keizer Wilhelm.

In de achtste afdeeling wordt het herstel behandeld, waarbij Duitschland tot het geleidelijk betalen van 100 milliard mark zal worden verplicht, zijne koopvaardijvloot zal bijkans geheel verdwijnen, met uitzondering van een deel der schepen onder 1600 ton bruto, terwijl van de binnenvaartschepen nog 20% voor vergoeding kan worden gebruikt. Voor de eerstvolgende 5 jaar krijgen bovendien de geallieerden voorkeur bij den Duitschen nieuwbouw. Eenige oude krijgstropheeën worden teruggeëischt.

De negende afdeeling bevat nadere financieele bepalingen.

De tiende afdeling behandelt economische voorzieningen, invoerrechten en diverse niet-politieke verdragen.

In de elfde afdeling wordt bepaald, dat tot 1923 geallieerde vliegtuigen vrijelijk over Duitsch gebied mogen vliegen.

De twaalfde afdeling bevat nadere internationale bepalingen voor het verkeerswezen en is ook voor Nederland in verband met het Rijn- en Scheldeverkeer van belang. Het Kieler kanaal wordt geheel opengesteld.

De arbeidsconventie met internationale beginselen voor de arbeidswetgeving wordt in de dertiende afdeling behandeld.

Overeenkomstig de in de veertiende afdeling omschreven waarborgen zal de Rijnstreek 15 jaar lang bezet worden, hoewel het Noordelijkste deel reeds na 5 jaar, de strook om Coblenz na 10 jaar kan worden ontruimd. De Duitsche troepen in het Oosten zullen nog moeten worden teruggenomen.

De vijftiende en laatste afdeling van het verdrag betreft eenige bepaalde verdragen, behandelt tevens de terugroeping der Duitsche religieuse missies en bepaalt, dat het verdrag na ratificatie in werking zal treden.

Deze uiterst beknopte samenvatting van het zeer uitgebreide verdrag, hetwelk door Clemenceau aan van Brockdorff Rantzau werd overhandigd met eene redevoering, waarin de karakteriseerende opmerking werd gemaakt, dat de dag om af te rekenen aangebroken was, toont reeds duidelijk aan, dat aan de verwachtingen, vooral door Wilson opgewekt, ten eenenmale niet is voldaan. Het vredetractaat is hard en bijna onmeedoogenloos. Of het tevens onrechtvaardig is, blijft eene kwestie van veel discussie, ook in de geallieerde landen. Wanneer men uitgaat van de redeneering, dat Duitschland den oorlog is begonnen en dus al het leed, dat nu nog zelfs voor een groot deel niet kan worden goed gemaakt, heeft veroorzaakt, kan men den vrede, hoe hard hij ook moge zijn, niet onrechtvaardig noemen. Dit is het standpunt van de geallieerde regeeringen, die bovendien het Duitsche volk steeds blijven wantrouwen. De Duitschers, die door dit verdrag eene zeer sombere toekomst tegemoet gaan, daarentegen verklaren, dat het Duitsche volk veel te zwaar moet boeten voor de fouten van hare vroegere regeering; de verontwaardiging in Duitschland is dan ook algemeen. De neutralen deelen voor een gedeelte deze verontwaardiging en wel voornamelijk, omdat het duidelijk is geworden, dat deze vrede geen verzoening en geen bond van gelijke volkeren zal brengen.

Dadelijk na ontvangst van het verdrag is de Duitsche delegatie aan het werk getogen en heeft haar voorzitter reeds — tot op het afsluiten van dit overzicht — 9 nota's ingediend met tegenvoorstellen, hieronder achtereenvolgens op datum genoemd:

1. 9 Mei. Betuiging van teleurstelling over het verdrag en aankondiging van meerdere tegenvoorstellen.
2. 9 Mei. Aanbieding van het Duitsche plan voor een volkerenbond.

3. 10 Mei. Terugkeer der krijgsgevangenen vóór de onderteekening van het verdrag.

4. 10 Mei. Aanbieding van een Duitsch plan voor internationale arbeidswetgeving, terwijl eene arbeidsconferentie te Versailles wordt voorgesteld.

5. 13 Mei. Behandeling van eenige tegenstellingen in verband met de vroegere verklaringen van Wilson, benevens het schuldvraagstuk.

6. 13 Mei. Dezelfde tegenstellingen in zake de territoriale wijzigingen.

7. 13 Mei. Dezelfde in zake de economische beperkingen.

8. 17 Mei. Voorstel tot gezamenlijke exploitatie van het Saarbekken.

9. 18 Mei. Protest tegen de opheffing der Duitsche religieuse missies in de wereld voornamelijk in China.

Enkele nota's werden reeds door Clemenceau beantwoord. De vredesconferentie verklaarde, geen principieele wijzigingen te zullen aanbrengen, slechts wenken voor de praktische uitvoerbaarheid te willen aanvaarden. Overigens worden de Duitsche nota's wederom naar commissies verwezen. De arbeidsconventie werd in October te Washington in uitzicht gesteld.

Het eigenlijke Duitsche tegenvoorstel is intusschen nog niet ingediend. De omvangrijkheid van het werk heeft von Brockdorff Rantzau genoodzaakt, uitstel van 14 dagen aan te vragen. Slechts 8 dagen werden toegestaan, zoodat op 29 Mei alle voorstellen moeten zijn ingediend. Intusschen neemt de Entente demonstratieve militaire- en blokkade-maatregelen, vermoedelijk om de Duitschers te imponeeren.

Op 14 Mei kwamen eveneens de Duitsch-Oostenrijksche afgevaardigden te Versailles aan. Zij werden in tegenstelling met hunne Duitsche bondgenooten vriendelijk ontvangen.

Als eerste secretaris van den Volkerenbond is voorloopig benoemd Sir James Eric Drummond, die van af 1900 bijna onafgebroken aan het Departement van Buitenlandsche Zaken te Londen werkzaam is geweest. Als eerste vertegenwoordigers der kleine staten werden België, Brazilië, Griekenland en Spanje uitgenoodigd, zitting te nemen in den Raad.

ENGELAND. Na het bekend worden der vredesvoorwaarden is inderdaad gebleken, dat de beloften, die Lloyd George gedaan heeft, gehouden zijn, . . . op papier. De groote twijfel, die allerwegen, maar voornamelijk bij de liberalen en de arbeiderspartijen bestaat over de uitvoerbaarheid van het vredesverdrag is oorzaak, dat de regeeringspositie niet noemenswaard is versterkt. De arbeiderspartij heeft een, in zeer waardige woorden gesteld, protest tegen het ontwerp vredesverdrag uitgevaardigd, waarin o.a. volkstemmingen in alle aan Duitschland ontnomen landstreken worden geëischt.

Geleidelijk wordt de handel vrijgelaten. Daar de gelden gevonden moeten worden, om het tekort van 275 millioen £ sterling, waarmede de begrooting sluit, aan te vullen, heeft de regeering besloten de industrie in

het Rijk tot bloei te helpen door Rijks- of koloniaal product voorkeur te verleen.

Deze maatregel is bij de oppositie van de liberalen en de Labourpartij zeer ongunstig ontvangen. Bij tusschentijdsche verkiezingen blijven de regeeringscandidaten het afleggen; nu wederom in Centraal-Aberdeen, waar ook weer de liberaal gekozen werd.

De totale staatsschuld bedraagt thans volgens Chamberlain 7.435.000.000 £ sterling.

De arbeiders volgen thans eene meer voorzichtige politiek. De meer linksgezinde groepen, die te Sheffield op het achtste socialistische congres der afgevaardigden vergaderden, durfden zich niet dadelijk aansluiten bij Lenin's derde internationale, doch besloten eene ledenstemming hierover te organiseeren.

Een aanbod der regeering om met eenigen rijkssteun de rijkswerven te Chepstow aan de werf arbeiders in exploitatie te geven, werd door hen afgeslagen, omdat zij het bedrijfsrisico vreesden.

De Iersche kwestie blijft nog steeds de aandacht trekken, vooral door de voorspraak, die de Ieren van hunne Amerikaansche stamgenooten ontvangen. Aan eene Iersch-Amerikaansche delegatie werd vergund, zich in Ierland van den toestand op de hoogte te stellen, waarna eenige Amerikaansche leden ter vredesconferentie hun invloed zouden aanwenden om voor hen een onderhoud met Lloyd George tot stand te brengen. Gedurende het verblijf in Ierland hadden er echter gebeurtenissen plaats, die zeer grievend voor het Engelsche gezag waren. Zoo werd de Amerikaansche delegatie door het z.g. Iersche parlement gehuldigd. Dit alles heeft een onderhoud met den Premier wederom onmogelijk gemaakt, zoodat de Iersche kwestie voorloopig van het politiek tooneel is verdwenen doch achter de coulissen wordt doorspeeld. Voor den minder goeden toestand vormen nog een bewijs: het uitbreken van eene staking tegen het militair gezag te Limerick, gepaard gaande met ongeregelheden en voorts de uitgifte van eigen bankbiljetten in die plaats.

In Egypte is de politieke agitatie, hoewel nog steeds niet geheel geweken, wederom aan het luwen. Wel kwamen er nog steeds botsingen voor, waarbij zelfs nog dooden vielen, maar de groote massa is hier niet meer bij betrokken. Op economisch gebied is de strijd echter pas goed begonnen op 13 Mei, toen alle employés van de Suez-Kanaal-Maatschappij het werk neerlegden, waardoor de scheepvaart groote vertraging ondervond. De Minister-president Roesjai Pasja is afgetreden.

Ook in Zuid-Afrika is nog onrust merkbaar, vooral ook doordat door Russen en andere bolsjewistisch gezinde vreemdelingen de inboorlingen werden bewerkt. Een anti-bolsjewisme-wet was er het gevolg van, terwijl men de arbeidsmoeilijkheden te Bloemfontein op eene algemeene arbeidsconferentie hoopt te regelen. De Zuid-Afrikaansche onafhankelijkheidsmissie is te Parijs aangekomen.

In Britsch-Indië worden de arrestaties, tengevolge der plaats gehad hebbende ongeregelheden, voortgezet.

De ongerustheid in Engeland over de gebeurtenissen in Afghanistan blijkt niet zonder reden te zijn geweest en hetgeen destijds gevreesd werd, is werkelijkheid geworden. De nieuwe Emir N a s r u l l a k C h a n , blijkbaar bevreesd voor inwendige troebelen, verzamelde zijne troepen en deed een inval in Britsch-Indië aanvankelijk met succes. Spoedig evenwel wisten de aangetrokken Engelsche troepen het gevaar te keeren en werd Dekka door hen heroverd. De Maharadja van Bikanir bewees Engeland hierbij vele goede diensten.

Uit Winnepeg in Canada werden eveneens ernstige onlusten gemeld.

Voor Australië kan de ontdekking van petroleum in het vroegere Duitsch-Nieuw Guinea van groote beteekenis worden.

RUSLAND. De berichten uit Rusland zijn tegenwoordig alle ongunstig voor de Sowjetregering.

K o l t s j a k wist op zijn Zuidelijken vleugel aanmerkelijke successen te behalen en nam zelfs Samara, terwijl hij wederom vele duizenden gevangenen maakte. Japan erkende zelfs zijne regering en er is een algemeen streven merkbaar om dit ook in andere geassocieerde landen te doen. K o l t s j a k zelf zond reeds een vasten vertegenwoordiger naar Servië.

Ook de Archangel expeditie maakt tegenwoordig vorderingen en de hulptroupen, die werden gezonden om de expeditie te ontzetten en voor ondergang te behoeden, nemen nu deel aan den zegevierenden opmarsch. Door den opmarsch van Finnen, Russische vrijwilligers en Esten wordt Petrograd ernstig bedreigd. Pogingen der Sowjetvloot om de krijgsverrichtingen van uit zee te verhinderen, werden door de Britsche marine belet; de bolsjewistische schepen werden met verliezen naar Kroonstad teruggejaagd.

Ook in de Oekrajina keeren zich velen tegen de bolsjewiki. Alleen de Krim werd nog voor een groot gedeelte onder den sowjet gebracht.

Het is niet onmogelijk, dat deze uiterlijke teekenen van verzwakking van het Sowjet-Rusland o. a. veroorzaakt worden door de talrijke boerenopstanden tegen het huidig bewind.

POLEN. De aankomst der Poolsche troepen onder H a l l e r heeft zijn invloed niet gemist. Allerwegen maken de Polen hiervan gebruik om de imperialistische verlangens te verwezenlijken. Wilna werd door Poolsche cavalerieafdeelingen genomen en ook Novo-Grodek viel in hunne handen. Thans rukken de Polen naar Minsk op, waar het bolsjewistische Poolsche bestuur zetelt. Dat het echter geen beweging uitsluitend tegen het sowjetterrorisme is, bewijst de in den Landdag aangenomen motie ten gunste van de inlijving van de Grodas en de Wilna-districten. Ook de krijgsverrichtingen tegen de Oekrajeners wil de

Poolsche Volksvertegenwoordiging met kracht voortzetten. P a d e r e w s k i had echter onder den druk der mogendheden te Parijs moeten verklaren, deze vijandelijkheden te zullen doen ophouden. Toen nu de Landdag zich tegen die belofte verzette, diende P a d e r e w s k i zijn ontslag in. Men verzocht hem echter aan te blijven, zoodat binnenkort de rust in Galicië wel wederom zal zijn teruggekeerd.

Het Joodsche correspondentiebureau meldt wederom zeer ernstige pogroms te Wilna en enkele andere plaatsen, terwijl over de deportatie van geheele Joodsche bevolkingen wordt gerept.

OEKRAJINA. De berichten uit de Oekrajina zijn tegenstrijdig, waar aan den eenen kant de successen der Oekrajeners als zeer nadeelig voor de bolsjewiki worden afgeschilderd, terwijl aan den anderen kant er een soort band tusschen beiden wordt gelegd.

De eigenlijke sowjetroepen schijnen echter wederom uit het land verdrongen te worden door P e t j o e r a, die nu niet alleen opperbevelhebber maar na het aftreden van het directorium tevens dictator is geworden. Kiëf werd wederom hernomen en de spoorweg tot Konotop van vijanden gezuiverd. Het bolsjewistische Pripetleger werd verslagen, 35 kanonnen vermeersterd, terwijl het 14e bolsjewistische regiment van het 1e sowjetleger in zijn geheel overliep.

De aanvankelijke successen tegen de Polen bij Magarof werden echter door de komst van H a l l e r s leger spoedig te niet gedaan. Reeds heeft dit de Galicische olievelden bezet en hoewel de strijd tijdelijk luwde, blijven deze krijgsverrichtingen een punt van aanhoudende bezorgdheid ter Vredesconferentie.

FINLAND. Het ministerie I n g m a n is afgetreden en vervangen door het ministerie C a s t r e n. De advocaat C a r l o C a s t r e n, hoofd van het ministerie, was vroeger Minister van Financiën en behoort tot de jong-Finsche partij. Het vorige ministerie is grootendeels gebleven. Het kan op 90 stemmen in den Landdag rekenen. De nationale verzamel-partij en Zweedsche volkspartij worden als Duitschgezind beschouwd. De vooruitstrevende partij is vrijwel neutraal. De agrarische, de grootste en radicaalste partij, is Entente-gezind.

In verschillende steden zijn communisten in hechtenis genomen. Zij worden verdacht van medeplichtigheid aan eene bolsjewistische samen-zwering, die beoogde eene revolutie in Finland te ontketenen.

In het westelijk district Olonetz is de bevolking tegen de bolsjewisten in opstand gekomen en zijn vele dorpen bevrijd.

Finsche troepen trekken in de richting van St. Petersburg op, dat zij meer en meer bedreigen.

Ter bescherming van Finland stelde de Entente eenige oorlogssche-pen ter beschikking, hetgeen zeer noodig bleek, daar eene bolsjewistische scheepsmacht uitliep, doch na een gevecht weder moest afdrui-pen.

DE OOSTZEELANDEN. Een regeeringscrisis in Letland werd door bedreiging met de blokkade opgeheven. Noedra vormde een ministerie, waarin tevens een Jood werd opgenomen.

Op 19 Mei werd te Reval de Estlandsche onafhankelijkheid uitgeroepen. Russische vrijwilligersafdeelingen vechten thans tegen de sowjet-troepen mede en met succes. De Luga werd door hen, gesteund door de Britsche marine, bereikt en Janburg en Gvod werden bezet.

De Litauers verstaan zich beter met de Polen. Een Litauische missie kwam te Warschau aan. Op het Litauische front is de druk der bolsjewiki nog steeds het grootst.

DENEMARKEN. Dank zij de sterk ontwikkelde moderne vakbonden en de sociaal-democratische partijen, is Denemarken tot dusverre voor het bolsjewisme gespaard gebleven. De sociaal-democratische partij met 39 parlementsleden, die de meerderheid van het radicaal-socialistische regeringsbloc vormt, de vakbeweging, die in het kleine land één kwart miljoen leden telt, hebben tot nu toe voor de ontwikkeling van het bolsjewisme groote bezwaren geboden.

De 8-urige werkdag is ingevoerd. Van af 1 Juni mag niet meer dan 48 uur in de week gewerkt worden. Het tweeploegenstelsel en overwerk is echter na overleg met de arbeiders toegestaan. Te Kopenhagen braken ernstige stakingen in het havenbedrijf uit. De stoomvaartverbindingen tusschen de kusthavens onderling zijn eveneens verbroken, waaronder de kolenaanvoer zeer lijdt.

De Rijksdag nam in geheime zitting eene motie aan aangaande het Sleeswijksche vraagstuk en besloot vast te houden aan de motie van 23 October 1918, den wensch uitsprekende om in Sleeswijk eene volksstemming te houden. Men is tegen annexatie van volkomen Duitsch gebied, de volksstemming in de 3de zone van Sleeswijk streeft de Deensche verlangens voorbij, daar het gebied zuiver Duitsch is. De door de Duitschers te ontruimen streek zou loopen ten N. van de lijn, gaande van den mond van de Schlei, ten Z. van Kappel en Friedrichstadt, langs de Eider naar de Noordzee ten Z. van Tønning. Na afloop der stemming, gedurende welke de geallieerden het land willen bezetten, zal Denemarken bezit mogen nemen van die gebieden, die Deensch hebben gestemd.

ZWEDEN. Natuurlijk hadden ook in dit land stakingen plaats, waarvan de voornaamste in het kleedingbedrijf en in de Rijksturfindustrie.

De verkiezingen voor het Landsting, die volgens de bepalingen van de nieuwe Kieswet plaats hadden, hebben eene merkbare verschuiving der partijen tengevolge gehad, zoodat bij eene nieuwe verkiezing van de Eerste Kamer de samenstelling er van aanmerkelijk zal worden gewijzigd, waarbij de rechterzijde hare overheerschende positie zal moeten prijsgeven. De verkiezing der Eerste Kamer geschiedt in Zwe-

den niet rechtstreeks, doch indirect door den Landsting en de gemeenteraden. In de nieuwe Landsting is nu de groepeeringspercentsgewijze als volgt geworden:

Rechterzijde	23 0/0	tegenover	vroeger	50 0/0.
Boerengroepen	ruim 16 0/0	„	„	4 0/0.
Liberalen	ruim 26 0/0	„	„	24 0/0.
Socialisten	34 0/0	„	„	22 0/0.

De rechterzijde heeft dus meer dan de helft van hare plaatsen verloren.

ZWITSERLAND. Evenals Nederland vloeien uit het voorloopig vredesverdrag voor Zwitserland een aantal kwesties voort, die het land met eenige zorg vervullen.

In de eerste plaats vindt men, dat het Zwitsersche recht in zake de herziening van het Rijntractaat van 1865 niet voldoende wordt gewaarborgd.

Ten tweede deed Frankrijk het verzoek aan de regeering om afstand te doen van het recht, dateerende van het Weener Congres om Noord-Savoye in geval van oorlog te bezetten. Onder voorbehoud der goedkeuring van de eedgenootschappelijke raden stemde de bondsraad hierin toe.

Vervolgens is men vooral in Genève weinig gesticht over de internationalisatie van het Roode Kruis, dat, ingesteld door de 5 groote mogendheden met Generaal Sir David Landerson aan het hoofd, tot eene internationale vereeniging werd vervormd, welke vereeniging aan de Roode-Kruis organisaties in 24 landen reeds uitnoodiging tot toetreding heeft gezonden.

In Voralberg heeft 80 0/0 der bevolking zich voor aansluiting bij Zwitserland verklaard. De bondsraad zal deze zaak door eene volksstemming beslissen.

Op economisch gebied trad merkbare verbetering in. De rantsoeneering door de Geassocieerden werd opgeheven op 25 April. De vleeschvoorraad geeft nog reden tot bezorgdheid, zoodat de bondsraad een vleeschloozen tijd van 2-13 Mei uitschreef. Door de toezegging in zake kolenaanvoer van Duitschland werd het wederom mogelijk, den treinenloop op Zon- en feestdagen te hervatten. De president Ador werd nogmaals door Clemenceau te Parijs ontvangen.

SPANJE. De regeeringsmoeilijkheden volgen elkaar in steeds sneller tempo op.

Nauwelijks is Romanones op 15 April j.l. afgetreden, tengevolge van de buitensporige eischen der militaire partij, of Maura, de nieuwe Minister-president ziet zich genoodzaakt, omstreeks veertien dagen later reeds de vertrouwenskwestie te stellen, deze keer vermoedelijk door den drang der linkerpartijen, door wier toedoen op 1 Mei te Madrid en elders bloedige onlusten plaats hadden.

Voorloopig schijnt men van de twee mogelijkheden, n.l. toegeven aan den overigens zeer verwarden volkswil of krachtdadige bewaring van de openbare orde met tijdelijke handhaving van het bestuursstelsel, de laatste te zullen kiezen.

De koning nam n.l. Maura's ontslagaanvraag niet aan en ontbond het parlement. De nieuwe verkiezingen zullen voor de 2de Kamer op 1 Juni en voor den Senaat op 15 Juni plaats vinden, op de bekende Spaansche manier, eene methode, die der regeerende partij goede kansen aanbiedt.

Toch maakt men zich in Spanje zeer bezorgd over de onmiddellijke toekomst.

PORTUGAL. De aangekondigde verkiezingen hebben plaats gehad en hebben eene aanmerkelijke meerderheid voor de republikeinsche partij opgeleverd, alhoewel de deelname uiterst gering is geweest.

Evenals de delegaties van vele kleinere staten is ook de Portugeesche vredesafvaardiging zeer ontevreden over de vredesbepalingen, aangezien Portugal geen vergoedingen krijgen zal.

ALBANIË. De Albaniërs hebben te Parijs heftig geprotesteerd tegen het verdrag van Londen, waarbij groote deelen van het land aan de omliggende landen werden beloofd, en Italië o. a. Walona zal mogen behouden.

Zeker van de belangeloosheid van Amerika, verzochten de Albaniërs een Amerikaansch mandaat voor hun land.

KONINKRIJK DER SERVIËRS, KROATEN EN SLOWENEN. Nu dit land zulke machtige voorvechters voor zijne belangen heeft als president Wilson, heeft de regeering gemeend, door ontijdige agitatie hare zaak niet te moeten bederven, vandaar weinig berichten over actie tegen de Italiaansche plannen. In enkele andere randgebieden, waar nu echter minder de aandacht op gevestigd is, worden wel pogingen aangewend om het beruchte voldongen feit te scheppen. Zoo zijn Zuid-Slavische gewapende afdeelingen Karinthië binnengedrongen en zijn met de burgerwachten, die wederom uit Duitsch-Oostenrijk steun ontvingen, slaags geraakt zonder nochtans veel tot stand te hebben gebracht.

Trouwens, zooals in de meeste streken der voormalige Habsburgsche monarchie, is ook in deze landstreek de bevolking zóó gemengd, dat zoowel Italië als Duitsch-Oostenrijk en Zuid-Slavië steeds eene volksgroep bereid vinden om voor aansluiting bij dat land naar Parijs te telegrafeeren.

Vermoedelijk zich nog steeds bewust van Italiaanschen steun verklaarde koning Nikita van Montenegro nogmaals, dat hij geen afstand heeft gedaan. Onder de geloofsbrieven, die aan de Duitsche vredes-

delegatie werden overhandigd, kwamen die voor Montenegro nochtans niet voor.

BULGARIJE. In Bulgarije neemt de onrust tengevolge der ongerustheid over de a. s. vredesvoorwaarden bedenkelijk toe en treden wederom allerwegen benden Komitadsji's op. De strenge eischen der Entente en het verbieden van het agrarisch congres hebben een regeeringscrisis doen ontstaan, welke vermoedelijk ook door de Entente op het huidige moment niet gaarne wordt gezien.

ROEMENIË. De militaire toestand van het land verbeterde aanmerkelijk in de afgelopen maand door de belangrijke successen op de Hongaren behaald en tevens door de vermindering der bolsjewistische bedreiging uit Rusland.

Ingevolge de verleende hulp van vele Hongaren aan de Roemenen tegen Bela-Kun's bolsjewisme zonden nu eveneens de Oekraïeners eene missie naar Boekarest om overleg te plegen over een gezamenlijk optreden tegen het Russisch bolsjewisme.

Er bestaat in regeeringskringen nog steeds groote vrees, dat de vredesconferentie het geheele Banaat niet aan Roemenië zal toewijzen, doch ook aan het nieuwe Zuid-Slavische Koninkrijk een stuk zal toebedeelen.

Dit laatste vraagstuk zal voor een groot gedeelte de toekomstige onderlinge verhouding der beide landen beheerschen.

GRIEKENLAND. In Griekenland heerscht groote vreugde over de landing van Grieksche troepen te Smyrna. Men ziet reeds de verwezenlijking van den Griekschen droom, een groot-Griekenland, naderen. De regering schreef eene binnenlandsche leening van 75 millioen uit.

TURKIJE. Was nog eenige weken geleden de mogelijkheid zeer groot, dat het hoofd „Turkije” uit dit maandoverzicht gelicht zou moeten worden wegens de algeheele verdeeling van het Turksche Rijk, het ingrijpen van Mohammedaansche onderdanen van het Britsche Rijk heeft hierin aanmerkelijke verandering gebracht.

Voor al de Maharadja van Bikanit, aan wien Engeland bovendien veel te danken heeft wegens zijne krachtige pro-Britsche houding bij de tegenwoordige vijandelijkheden tusschen Afghanistan en het Britsche Rijk, gesteund door andere Mohammedaansche hoofden, is ter vredesconferentie krachtig opgekomen voor den Sultan. Hierdoor is er wederom veel kans ontstaan, dat althans een klein gedeelte van het voormalige Turksche Rijk eene zekere soevereiniteit onder den Sultan zal behouden.

Inmiddels worden de betwiste gebieden geleidelijk van Turkije losgemaakt. Nu is wederom Smyrna door eene gemengde troepenmacht bezet, waarbij eveneens Grieken.

Het proces tegen 12 leiders der Armeensche moorden is begonnen. De voornaamste beschuldigen, Enver Bei, Talaat Bei en Dsje-mal Bei zijn echter voortvluchtig en zullen bij verstek veroordeeld worden.

ARMENIË. Te Parijs werd een nationaal congres van buiten het tegenwoordig Armenië wonende Armeniërs gehouden, waarop eene delegatie werd benoemd om met de delegatie der tegenwoordige Armeensche regeering samen te werken tot het verkrijgen van een vrij en ongerept Armenië binnen zijne historische grenzen.

Ter Vredesconferentie voorziet men nog groote moeilijkheden in dat land.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. Vroeger dan men verwachtte, n.l. op 19 Mei, heeft Wilson het congres bijeenge-roepen, voornamelijk omdat verscheidene credietontwerpen niet konden worden afgedaan tijdens de obstructie, die eenigen tijd geleden voor de verdaging van het congres werd gevoerd, en nu dringend noodzakelijk bleken.

In het nieuwe congres heeft de republikeinsche partij zoowel in het huis van afgevaardigden als in den senaat de meerderheid en benoemde dienovereenkomstig reeds republikeinsche voorzitters. Dit belooft voor den democratischen president weinig goeds, wanneer hij wederom terugkeert. Trouwens in Parijs zelf zijn de moeilijkheden reeds begonnen. Verschillende leden van de Amerikaansche vredesdelegatie traden af, omdat zij zich niet konden vereenigen met de vredesvoorwaarden.

Ook de nieuwe vrijheidsleening vlotte niet erg, zoodat Wilson in eene speciale boodschap moest aandringen op intekening.

Later maande hij met klem aan het economisch evenwicht te bewaren. Het vraagstuk der werkeloosheid wordt n.l. ernstiger en op 1 Mei hadden er in verscheidene steden o. a. in Cleveland ernstige onlusten plaats, die alle echter krachtig werden onderdrukt.

Intusschen kondigde Wilson de vrijlating van het spoorweg-, telegraaf- en telefoonverkeer aan.

Het leger roept 50.000 vrijwilligers voor den dienst „overzee” op. In tegenstelling met het algemeen verlangen in den lande gevoelt de regeering zich toch verplicht voor eenigen tijd eene bezettingsafdeeling aan den Rijn te houden.

Voor de marine werd het grootste oorlogsschip ter wereld, de 32.400 ton groote „Tennessee” te water gelaten.

ZUID- EN MIDDEL-AMERIKA. In Mexico schijnt wederom meerdere beroering te ontstaan, Villa schijnt door de machten achter de schermen van geld voorzien te zijn, waardoor het hem blijkbaar is gelukt wederom een opstand te beginnen, en reeds een aantal steden te ver-

overen. De voorgenomen opstand door generaal B l a n q u e t kon door diens dood en de arrestatie van vele zijner aanhangers in Amerikaansch Texas niet uitbreken.

C a r r a n z a heeft intusschen aanstoot genomen aan de Monroeleer, die hij strijdig met de Mexicaansche belangen acht.

Ook aan de voorkeurrechten op de petroleumvelden wil hij een einde maken en hij stelde eene grondwetswijziging in dien zin voor.

In Brazilië, welks president de gast van vele Europeesche staatshoofden is, is men een weinig ontstemd over den verkoop van alle Braziliaansche obligaties in Fransche en Engelsche handen aan Noord-Amerika. Ook daar dus wantrouwen tegen eene te ver doorgevoerde Monroeleer.

Late berichten uit Argentinië toonen nog aan, dat bij de, nu tot het verleden behoorende, onlusten de joden het ernstig moesten ontgelden, blijkbaar eene reactie op het feit, dat de meeste bolsjewistische leiders in elk werelddeel joden zijn of waren.

De hoofdstad van San Salvador werd door eene aardbeving hevig geteisterd. Vele dooden zijn te betreuren.

CHINA. In China is de openbare meening, meer dan gewoonlijk het geval is, ontstemd over het inwilligen der Japansche eischen ten koste van China. In Peking en eenige andere plaatsen schijnen op 5 Mei j.l. zelfs onlusten naar aanleiding van de Shantoeng-Kiautchau-kwestie te hebben plaats gehad.

De regeering ontbood de vredesdelegatie wederom naar China en verklaarde het vredesverdrag niet te zullen teekenen. Volgens de laatste berichten heeft een en ander tot het aftreden van het ministerie geleid.

Nu op 3 April de laatste Duitschers uit het land zijn gezet, hebben de overige belanghebbende staten besloten tot het vormen van een consortium, teneinde den economischen naijver niet te ver te drijven. Voorloopig nemen Engeland, Amerika en Japan voor 5 millioen \$, Frankrijk en Italië voor 2½ millioen er aan deel, terwijl eventueel België en eenige andere landen zich zullen kunnen aansluiten. Men hoopt, dat hierdoor de onderlinge naijver voor een groot deel zal verdwijnen en dat vooral Japan hierdoor de leuze „Azië voor de Aziaten” niet tot de spits zal drijven.

JAPAN. De toenadering tot het Westen, gedurende den oorlog vooral tot stand gekomen, is thans wederom snel aan het veranderen.

Het niet aannemen van de rassengelijkheid heeft de publieke opinie zeer verbitterd, vooral tegen Amerika en doet allerwegen den invloed van de militaire partij stijgen. Voor ontwapening voelt men in Japan dan ook niets. Trouwens tegenover zijne bureu en zelfs afhankelijke vazalstaten heeft Japan nog vele waarborgen noodig.

In China is de stemming ten opzichte van Japan niet gunstig, vooral na het besluit der Vredesconferentie om alle Duitsche rechten op het schiereiland Shantoeng en op Kiautchau aan Japan over te dragen, dat

wel is waar zijne politieke rechten op het schiereiland aan China zal overdragen maar nochtans de economische zal behouden en bovendien meester van Kiautchau zal worden.

De Vredesconferentie schijnt echter Japan's ontevredenheid en terug-treding meer te duchten dan die van China.

In Korea heerscht nog algemeene ontevredenheid in verband waar-mede een Koreaansch republikeinsch comité naar Parijs is gezonden ten einde de Vredesconferentie te bewerken ten gunste van de toe-passing op Korea van Wilson's 14 punten.

Boekaankondiging.

The Isolation of Japan. An exposé of Japan's political position after the war by the author of the Problem of Japan. *Amsterdam-Rotterdam*, C. L. VAN LANGENHUYSEN.

Japan's isolement zal, volgens Schr., het gevolg zijn van den uitslag van den grooten oorlog. Ware die uitslag anders geweest, Japan kon niet alleen hebben gestaan, maar zou, volgens Schr., zijn opgenomen in een verbond met Duitschland en Rusland.

Dat isolement van het eilandenrijk zal eensdeels moeten worden geschoven op rekening van den zéér aristocratischen regeeringsvorm, waarin voorshands geen verandering denkbaar is; anderzijds op rekening van het feit, dat het Keizerrijk, in wezen, niet sympathiseert met den „Volkerenbond”. Japan wenscht machtsuitbreiding ten koste van China en Schr. vermeent, dat het nu gereed is om toe te slaan, nu Rusland zich daartegen niet zal kunnen verzetten en de Angelsaksische staten moe zijn van den krijg. (Wat Amerika betreft, komt het ons voor, dat de Schr. zich daarin vergist).

Dit is één der voor Europa belangrijke conclusies, waartoe de Schr. komt.

Een andere is, dat Japan, thans opgenomen in de rij der Grootstaten, alléén dan zal toetreden tot den Volkerenbond, indien er, in het bijzonder in Amerika, niet langer verzet zal zijn tegen Japansche immigranten.

Hoe moeilijk deze kwestie in de toekomst kan worden, wordt wel bewezen door het feit, dat Amerika overweegt, alle immigratie te verbieden, ten einde Japan alléén niet voor 't hoofd te stooten.

Evenals in „The problem of Japan” treffen we ook in deze brochure tal van wetenswaardigheden aan, ook met betrekking tot de gedurende den oorlog gesloten verdragen, die een eigenaardig licht werpen op de door Japan gevolgde buitenlandsche politiek

Ook uit dit oogpunt is deze brochure uitermate belangwekkend.

P.

Zielkundige verwickelingen. wegwijzertjes voor eenling en gemeenschap onder leiding van Dr. JAC. VAN GINNEKEN S. J. Arbeid vermoeit, door Dr. JAC. VAN GINNEKEN S. J. *Amsterdam*, 1918. N. V. DE R. K. BOEK-CENTRALE.

Schr. acht den 8-urigen werkdag van het Katholieke partij-program

Ter aankondiging ontvangen.

Luchtvaartkundige bibliotheek onder redactie van M. L. J. HOFSTEE, te Luitenant-Vliegenier en R. J. CASTENDIJK, Res. Officier bij de L. A. Aflevering 3. De draadlooze telegrafie voor de luchtvaart. *Deventer*, 1919. AE. E. KLUWER.

Vereeniging van Directeuren van electriciteitsbedrijven in Nederland. Electriciteitsvoorziening. Een Hoogspanningsluchtnet voor Nederland 3e gedeelte. De eischen, die de landsverdediging aan het hoogspanningsluchtnet en zijn voeding stelt. *Amsterdam*, 1919. P. N. VAN KAMPEN EN ZN.

Ter aankondiging ontvangen.

De uithongeringsoorlog, door Dr. OTTO JÖHLINGER, Docent aan het Seminarium voor Oostersche wetenschappen der Berlijnsche universiteit. *Amsterdam*, 1918. S. L. VAN LOOY.

Militair Keuringsreglement. Alphabetisch gerangschikt door J. NORD, Arts, oud-officier van gezondheid. 's *Gravenhage*, JOHANNES MORKS.